

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI**

**İLKÖĞRETİM 7. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSLERİNDEKİ
HARİTA, GRAFİK VE ŞEKİLLERİN KAVRANMA DÜZEYİ
(AKSARAY İLİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Levent YILDIZ**

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Salih ŞAHİN**

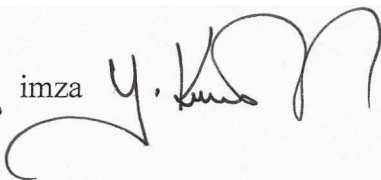
Ankara - 2006

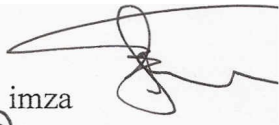
JÜRİ ÜYELERİ İMZA SAYFASI

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Levent YILDIZ'a ait, "İLKÖĞRETİM 7. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSLERİNDEKİ HARİTA, GRAFİK VE ŞEKİLLERİN KAVRANMA DÜZEYİ (AKSARAY İLİ ÖRNEĞİ)" adlı çalışma Jürimiz tarafından Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Doç. Dr. Ezer Aydın KOUKUSA imza

Üye: Doç. Dr. Nilmar KIZILTAŞ imza

Üye: Doç. Dr. Salih FAHİO imza

ÖZET

İlköğretim okullarında okutulan Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki harita, grafik ve şekiller ile yardımcı materyal olarak kullanılan harita, grafik ve şekillerin öğrenciler tarafından ne düzeyde kavranıldığı, ilgili konuların öğretimi açısından önemlidir.

Araştırmamızın temel amacı, İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler derslerindeki harita, grafik ve şekillerin kavranma düzeyi'ni belirlemek ve bu doğrultuda tespit edilebilen sorunlar için çözüm önerileri ortaya koyabilmektir.

Araştırmamız için, iki bölümden oluşan bir anket oluşturulmuştur. Anketimizin birinci bölümünde ankete katılanların kişisel bilgilerini içeren 2 soru yer almaktadır. Bu soruların amacı mezun olunan bölümlerin ve öğretmenlik süresinin anket sorularında etkisini belirlemeye yöneliktir. Anketin ikinci bölümünde ise ilköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler derslerindeki harita, grafik ve şekillerin kavranma düzeyi'ni ölçmeye yarayan 32 adet likert tipi soru yer almaktadır.

Anketin son halini almasından sonra, Aksaray ili sınırları içerisinde yer alan ilköğretim okullarında, iki bölümden oluşan anket sistemli bir şekilde uygulanmıştır. Anket sonuçları uzman kişiler desteği doğrultusunda Statistical Package for the Social Sciences 13.0 (Sosyal Bilimler İstatistik Paket Programı) kullanılarak değerlendirilmiştir.

Ankete katılanların çoğunluğunu % 70 i eğitim fakültesi mezunları oluşturmaktadır. Yine ankete katılan öğretmenlerin çoğunluğunu genç öğretmenler (% 48,1'i 1-5 yıl arası, % 40,4'ü 6-10 yıl arası öğretmenliğini yapanlar) oluşturmaktadır.

Anket sonuçlarına göre:

- Sosyal Bilgiler ders saatlerinin az olması,
- Sosyal Bilgiler ders kitaplarının harita, grafik ve şekiller yönünden yetersizliği,
- Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki harita, grafik ve şekillerin anlaşılmasının zor olması,
- Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki harita, grafik ve şekillerin ilgi çekici olmaması,
- İlköğretim okullarında konu haritalarının eksikliği gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Bu doğrultuda, ilköğretim okullarında okuyan öğrencilerin Sosyal Bilgiler derslerinde harita, grafik ve şekilleri yeterli düzeyde kavramalarını engelleyici faktörler belirlenmiş olup bunların çözümü için çeşitli öneriler çalışmamız içerisinde sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Grafik, Harita, Kavrama Düzeyi, Sosyal Bilgiler, Şekil

ABSTRACT

The rate of the comprehension of maps, graphics and shapes (diagram, figures) in the Social Studies course books which are used in the elementary education schools and the maps, graphics and shapes used as supplementary materials are important with respect to the teaching of related subject.

The basic aim of our research is to determine the rate of the comprehension of maps, graphics and shapes in the elementary education 7th class Social Studies Courses and to bring up solutions for the determined problems.

For our research, a two-part survey is formed. In the first part of the survey, two questions are available which include the personal information of the participants of the survey. The aim of these questions is to determine the influence of graduation departments and the period as a teacher on the questions of the survey. In the second part of the survey, 32 likert type questions are available which are useful for determining the rate of comprehension of maps, graphics and shapes in the elementary education 7th class Social Studies Courses

After forming the last state of the survey, the two part survey is applied systematically at the elementary (education) schools located in Aksaray. The result of the survey is evaluated by using the Statistical Package for the Social Studies 13.0 with the support of experts.

Most of the participant who participate the survey are the graduates of education faculty (70 %). In addition, most of the teachers who participate the survey are young teachers 48 % between 1-5 years, 40.4 between 6-10 years working as teachers.

According to the results of the survey, it is concluded that:

- The course hours of Social Studies are insufficient.

- The Social Studies course books are insufficient with respect to maps, graphics and shapes.
- The maps, graphics and shapes in the Social Studies course books are difficult to comprehend.
- The maps, graphics and shapes in the Social Studies course books are not attractive.
- The subject maps in the elementary schools are insufficient.

From this view point, the obstacle factors which block the comprehension of maps, graphics and shapes sufficiently by the students in the elementary school are determined and suggestions are brought up for the solution of these in the research.

Key words: Graphic, Map, rate-of comprehension, Social Studies, Shape

ÖNSÖZ

İlköğretim okullarında Sosyal Bilgiler derslerinde tarih ve coğrafya konuları işlenirken birçok harita, grafik ve şekil kullanılmaktadır. Bu harita, grafik ve şekillerin öğrenciler tarafından yeterli düzeyde kavranılması biz eğitimciler için büyük önem taşımaktadır. Çalışmanın yapılmasındaki amacımız ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin harita grafik ve şekilleri yeterince kavramadıkları düşüncemizin ortaya çıkmasıdır. Bu düşünceden hareket ederek Aksaray ili sınırları içerisinde yer alan ilköğretim okullarında anket çalışması yapılmıştır.

Bu araştırma ile 7. sınıf Sosyal Bilgiler derslerinde yer alan harita, grafik ve şekillerin öğrenciler tarafından kavranma düzeyleri belirlenmiştir. Ve çalışmaya başlamadan önceki düşüncemizi doğrular bazı sonuçlara ulaşmış bulunmaktayız. Bu doğrultudan hareket ederek anket sonuçlarına göre bazı öneriler sunulmuştur.

Çalışmamız en önemli özelliği şudur. Daha önceki çalışmalarda genellikle ders konularının öğretimi üzerinde durulmaktadır. Fakat ders konularının işlenişinde kullanılan harita, grafik ve şekillerin ne düzeyde kavrandığı üzerine böyle bir çalışma daha önce yapılmamıştır. Çalışmamız daha sonraki çalışmalara örnek teşkil ederek bu yöndeki çalışmalarında bir başlangıcını teşkil edecektir.

Ortaya çıkan sonuçların ve önerilerimizin Sosyal Bilgiler derslerinin işleniş esnasındaki aksaklıkların giderilmesine ve yenilenecek olan 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders programının hazırlanmasına ve tüm eğitimcilere faydalı olacağı, aynı zamanda da ders kitaplarının düzenlenmesi ve yeniden hazırlanması aşamalarında eldeki verilerin göz önünde bulundurulmasının yararı olacağı umulmaktadır.

Çalışmamın hazırlanması aşamalarında en büyük emeği geçen ve bana her konuda yardımcı olan, çok kıymetli tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Salih ŞAHİN'e; bana her konuda yardımcı olan bölüm hocalarımıza (Yrd. Doç. Dr. Cengiz DÖNMEZ, Doç. Dr. Enver Aydın KOLUKISA, Yrd. Doç. Dr. Kürşat GÖKKAYA,

Yrd. Doç. Dr. Yılmaz KIZILTAN); ders almış olduğum tüm hocalarıma; eğitim bilimleri personeline; öğrenci işleri çalışanlarına; Aksaray ili milli eğitim çalışanlarına, Tef. Kur. Bşk. Yrd. Üçler ULUDAĞ'a, arkadaşlarım Ömer TUTAN, Dr. Ömer SOLAK ve Ali BECERİKLİ'ye, MEB Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı Personeli Nilgün DURU'ya ve ankete katılan öğretmenlere gönülden teşekkürlerimi sunarım.

Ankara 2006

Levent YILDIZ

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	..iii
ABSTRACT.....	...V
ÖNSÖZ.....Vii
İÇİNDEKİLER.....iX
KISALTMALAR	XiV
TABLolar LİSTESİ.....	XV
HARİTALAR LİSTESİ.....	XiX
GRAFİKLER LİSTESİ.....	XX

BÖLÜM I

I. GİRİŞ

I. 1. PROBLEM DURUMU.....	...3
I. 2. PROBLEM CÜMLESİ.....	...3
I. 3. VARSAYIMLAR.....	...3

I. 4. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	4
I. 5. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	5
I. 6. SAYILTILAR.....	7
I. 7. SINIRLILIKLAR.....	7
I. 8. TANIMLAR.....	8
I. 9 İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	10

BÖLÜM II

II. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

II.1 SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN ÖĞRETİM ARAÇ VE MATERYALLERİ VE BAŞLICA YÖNTEM VE TEKNİKLER.....	13
II.1.1 TEKNOLOJİK ARAÇLAR.....	13
II.1.2 COĞRAFYA VE TARİH ATLASLARI.....	16
II.1.3 GRAFİKLER	16
II.1.4. HARİTALAR.....	16
II.1.5 GRAFİK ÇEŞİTLERİ VE ÖZELLİKLERİ.....	18

II.1.5.1	Grafiklerin Yararları.....	18
II.1.5.2	Grafiklerin Çeşitleri.....	19
II.1.5.2.1	Çizgi Grafikleri.....	19
II.1.5.2.2	Sütun (çubuk) Grafikler.....	20
II.1.5.2.3	Daire (Pasta, dilim) Grafikler.....	20
II.1.5.3	Grafik Ve Şekillerin Kullanımı ve Öğretimi.....	21
II.2	HARİTA, GRAFİK VE ŞEKİLLERİN KAVRANMASINDA ÖĞRETMEN VE EĞİTİM ORTAMI FAKTÖRÜ	21
II.2.1	Öğretmen Faktörü.....	21
II.2.2	Eğitim Ortamı Faktörü.....	22
II. 3	SOSYAL BİLGİLER DERSLERİNDE COĞRAFYA ÖĞRETİMİ	22
II.3.1	7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Yer Alan Coğrafya Ders Konuları ve Bunların İşlenişi.....	23
II. 4	SOSYAL BİLGİLER DERSLERİNDE TARİH ÖĞRETİMİ	31
II.4.1	Tarih Derslerinin İşlenmesi.....	31
II. 4.1.1	Tarih Öğretiminde Yöntem.....	32
II.4.2	7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Yer Alan Tarih Ders	

Konuları ve Bunların İşlenişi.....	32
------------------------------------	----

BÖLÜM III

III. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	35
III.1. ARAŞTIRMANIN M ODELİ...	35
III.2. EVREN VE ÖRNEKLEM	35
III.3. VERİLERİN TOPLANMASI.....	36
III.4. VERİLERİN ANALİZİ.....	36
III.5 “İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Derslerindeki Harita, Grafik ve Şekillerin Kavranma Düzeyi” Anketinin Güvenirlilik Çalışması.....	37

BÖLÜM IV

IV. BULGULAR VE YORUMLAR.....	38
IV.1. İSTATİSTİKSEL ANALİZLER.....	38
IV.1.1. FREKANS DAĞILIMLARINA İLİŞKİN TABLOLAR VE GRAFİKLER.....	39
IV.1.2. MADDELERE İLİŞKİN TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER.....	75

IV.1.3. MEZUN OLUNAN YÜKSEK ÖĞRETİM KURUMUNA GÖRE KARŞILAŞTIRMALAR.....	76
--	-----------

IV.1.4. ÖĞRETMENLİK SÜRESİNE GÖRE KARŞILAŞTIRMALAR.....	80
--	-----------

BÖLÜM V

V. SONUÇ VE ÖNERİLER

V.1. SONUÇLAR.....	83
---------------------------	-----------

V.2. ÖNERİLER.....	84
---------------------------	-----------

KAYNAKÇA.....	87
----------------------	-----------

EKLER

EK 1: “İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Derslerindeki Harita,

Grafik ve Şekillerin Kavranma Düzeyi” öğretmen anketi.....	93
---	-----------

EK 2: Öğretmen Anketinin Uygulanabilmesi İçin Alınan Yasal

İzinler Ve Yazışmalar.....	98
-----------------------------------	-----------

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
bkz.	: Bakınız
c.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
DAYM	: Ders Aletleri Yapım Merkezi
Der.	: Derleyen
F	: Frekans
F.R.T.M.	: Film Radyo Televizyon Eğitim Merkezi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
P	: Anlamlılık
S	: Sayı
s.	: Sayfa
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences (Sosyal Bilimler İstatistik Paket Programı)
T	: t testi
X	: Aritmetik Ortalama
vb.	: Ve bunun gibi
Yay. Haz.	: Yayına Hazırlayan

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Yeryüzü yükselti basamakları ve kullanılan renkler.....	18
Tablo 2: En son mezun olduğunuz yüksek öğretim kurumu?.....	39
Tablo 3: En son mezun olduğunuz yüksek öğretim kurumu?	40
Tablo 4: Kaç yıldır öğretmenlik yapıyorsunuz?	41
Tablo 5: Kaç yıldır öğretmenlik yapıyorsunuz?	42
Tablo 6: Sosyal Bilgiler müfredatı, harita, grafik ve şekillerin kavratılmasını kolaylaştırmaktadır sorusuna verilen cevapların dağılımı.....	43
Tablo 7: Harita, grafik ve şekiller, Sosyal Bilgiler müfredatının amaçlarıyla örtüşmektedir.....	44
Tablo 8: Sosyal Bilgiler müfredatı haftalık ders saatleri, harita, grafik ve şekillerin kavratılması için yeterlidir.....	45
Tablo 9: Sosyal Bilgiler ders kitabı harita, grafik ve şekiller yönünden yeterlidir.....	46
Tablo 10: Sosyal Bilgiler ders kitabındaki harita, grafik ve şekiller öğrencilerin kolayca anlayabileceği tarzda tasarlanmıştır.....	47
Tablo 11: Sosyal Bilgiler ders kitabındaki harita, grafik ve şekiller	

konuların kavratılmasında yeterlidir.....	48
Tablo 12: Sosyal Bilgiler ders kitabındaki harita, grafik ve şekiller öğrencilerin ilgisini çekecek tarzdadır.....	49
Tablo 13: Sosyal Bilgiler derslerinde harita grafik ve şekiller amaca uygun olarak kavratılmaktadır.....	50
Tablo 14: Okulumuzda harita odası bulunmaktadır.....	51
Tablo 15: Okulumuzda, bütün konu haritaları bulunmaktadır.....	52
Tablo 16: Harita, grafik ve şekiller, ders planları yapılırken göz önünde bulundurulmaktadır.....	53
Tablo 17: Sosyal Bilgiler derslerinde haritalardan yararlanmaya çalışılmaktadır.....	54
Tablo 18: Ders esnasında öğrencilerin haritalardan yararlanmaları için gerekli süre verilmektedir.....	55
Tablo 19: Öğrencilerin harita, grafik ve şekillere olan ilgilerini artırmak için çeşitli faaliyetler yapılmaktadır.....	56
Tablo 20: Harita, grafik ve şekillerin kavratılmasında, bireysel farklılıklara dikkat edilmektedir.....	57
Tablo 21: Harita, grafik ve şekillerin kavratılmasında görülen eksiklikleri ders dışı etkinliklerle gidermeye çalışılmaktadır.....	58
Tablo 22: Öğrencilere harita, grafik ve şekillerin daha iyi kavranması için ev ödevleri verilmektedir.....	59

- Tablo 23:** Öğrencilerin, harita, grafik ve şekilleri yeterli düzeyde kavrayıp kavramadıklarını ölçmek için, çeşitli yöntemler kullanılmaktadır..... 60
- Tablo 24:** Sosyal Bilgiler dersinin en önemli aracı haritalardır.....61
- Tablo 25:** Harita, grafik ve şekilleri ilgi çekici hale getirerek öğrencilere sunmaya çalışılmaktadır.....62
- Tablo 26:** Motive edilmiş öğrenciler, harita, grafik ve şekilleri daha çabuk kavramaktadırlar.....63
- Tablo 27:** Harita, grafik ve şekillerin kavranılmasında 6. ve 7. sınıf öğrencileri arasında farklılıklar görülmektedir.....64
- Tablo 28:** Öğrencilerin harita, grafik ve şekillere olan ilgilerinin artırılmasında en etkili faktör öğretmendir.....65
- Tablo 29:** Harita, grafik ve şekillerin kavranmasında kız ve erkek öğrenciler arasında fark yoktur.....66
- Tablo 30:** Sosyal Bilgiler ders kitapları seçilirken harita, grafik ve şekiller yönünden zengin olmasına dikkat edilmelidir.....67
- Tablo 31:** Sosyal Bilgiler derslerinde, bazı harita, grafik ve şekillerin öğrenciler tarafından çizilmesi kavrama düzeyini arttırabilir.....68
- Tablo 32:** Sosyal Bilgiler müfredatı haftalık ders saatleri, arttırıldığı zaman öğrencilerin harita, grafik ve şekilleri kavrama düzeyi artacaktır.....69
- Tablo 33:** Harita, grafik ve şekillerin daha iyi kavranması için öğrencilerin atlaslardan yeterince yararlanmaları sağlanmalıdır.....70

Tablo 34: Harita, grafik ve şekillerin işlevsel bir şekilde kavratılmasında ve daha fazla veriye hızlı bir şekilde ulaşılmasında iletişim teknolojisinin etkin bir şekilde kullanılması olumlu katkılar sağlayacaktır.....	71
Tablo 35: Yakın çevredeki fiziki ve beşeri unsurlara ait örneklerin harita, grafik ve şekillerin kavratılmasında etkili olacağı düşünülmektedir.....	72
Tablo 36: Öğrencilerin, harita, grafik ve şekilleri kavramaları için öğrencilerin sınıfta etkin olmaları sağlanmalıdır.....	73
Tablo 37: Harita, grafik ve şekillerin daha iyi kavratılabilmesi için öğrencilerin seviye gruplarına ayrılması faydalı olacaktır.....	74
Tablo 38: Maddelere ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri.....	75
Tablo 39: Mezun Olunan Yüksek Öğretim Kurumuna Göre Karşılaştırmalar.....	79
Tablo 40: Madde 3 için çoklu karşılaştırmalar.....	79
Tablo 41: Madde 19 için çoklu karşılaştırmalar.....	80
Tablo 42: Öğretmenlik süresine göre ölçeği oluşturan soruların karşılaştırılması.....	81

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1: Türkiye’de tarım ürünleri dağılımı.....	..25
Harita 2: Türkiye’de hayvanların dağılışı.....	..26
Harita 3: Türkiye’de ormanların dağılımı.....	..26
Harita 4: Türkiye’de su ürünleri dağılışı.....	..27
Harita 5: Türkiye’de ulaşım.....	..28
Harita 6: Türkiye’de madenler ve enerji kaynakları.....	..28
Harita 7: Türkiye’de turizm faaliyetleri.....	..29
Harita 8: Coğrafi keşifler haritası33

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: İç Anadolu Bölgesi'nin nüfus değişim grafiği.....	19
Grafik 2: Türkiye'de şeker pancarı üretimi	20
Grafik 3: Türkiye'de bölgelere göre nohut üretimi.....	20
Grafik 4: İç Anadolu Bölgesi'nin Nüfus Değişim Grafiği.....	24
Grafik 5: Türkiye'de bölgelere göre çavdar üretimi.....	25
Grafik 6: Öğretmenlerin mezuniyet dağılımları.....	39
Grafik 7: Öğretmenlerin en son mezuniyet dağılımı.....	40
Grafik 8: Öğretmenlerin meslek süreleri dağılımı.....	41
Grafik 9: Öğretmenlerin öğretmenlikte çalışma süreleri.....	42
Grafik 10: 1. soruya verilen cevapların dağılımı.....	43
Grafik 11: 2. soruya verilen cevapların dağılımı.....	44
Grafik 12: 3. soruya verilen cevapların dağılımı.....	45
Grafik 13: 4. soruya verilen cevapların dağılımı.....	46
Grafik 14: 5. soruya verilen cevapların dağılımı.....	47

Grafik 15: 6. soruya verilen cevapların dağılımı.....	48
Grafik 16: 7. soruya verilen cevapların dağılımı.....	49
Grafik 17: 8. soruya verilen cevapların dağılımı.....	50
Grafik 18: 9. soruya verilen cevapların dağılımı.....	51
Grafik 19: 10. soruya verilen cevapların dağılımı.....	52
Grafik 20: 11. soruya verilen cevapların dağılımı.....	53
Grafik 21: 12. soruya verilen cevapların dağılımı.....	54
Grafik 22: 13. soruya verilen cevapların dağılımı.....	55
Grafik 23: 14. soruya verilen cevapların dağılımı.....	56
Grafik 24: 15. soruya verilen cevapların dağılımı.....	57
Grafik 25: 16. soruya verilen cevapların dağılımı.....	58
Grafik 26: 17. soruya verilen cevapların dağılımı.....	59
Grafik 27: 18. soruya verilen cevapların dağılımı.....	60
Grafik 28: 19. soruya verilen cevapların dağılımı.....	61
Grafik 29: 20. soruya verilen cevapların dağılımı.....	62
Grafik 30: 21. soruya verilen cevapların dağılımı.....	63

Grafik 31: 22. soruya verilen cevapların dağılımı.....	64
Grafik 32: 23. soruya verilen cevapların dağılımı.....	65
Grafik 33: 24. soruya verilen cevapların dağılımı.....	66
Grafik 34: 25. soruya verilen cevapların dağılımı.....	67
Grafik 35: 26. soruya verilen cevapların dağılımı	68
Grafik 36: 27. soruya verilen cevapların dağılımı.....	69
Grafik 37: 28. soruya verilen cevapların dağılımı.....	70
Grafik 38: 29. soruya verilen cevapların dağılımı.....	71
Grafik 39: 30. soruya verilen cevapların dağılımı.....	72
Grafik 40: 31. soruya verilen cevapların dağılımı.....	73
Grafik 41: 32. soruya verilen cevapların dağılımı.....	74

BÖLÜM I

I. GİRİŞ

Öğretimin en önemli öğelerinden biride eğitim araçlarıdır. Eğitim aracı, öğrenme öğretme etkinlikleri sırasında öğrencinin öğrenmesi ve öğretmenin etkin bir öğretim sağlayabilmesi için bilgilerin kavratılmasında, üzerinde gözlem ve araştırma yapmakta kullanılmaktadır.

Bir dersin veya konunun işlenmesinde araç ve gereçlere gereksinip olup olmadığı farklı etkenlere bağlı olarak belirlenebilir. Dersin veya konunun genel amaçları, bu amaçlara ulaşıldığını gösteren öğrenci davranışları, öğrencilerin durumları ve özellikleri gibi etkenler belirtilebilir.

Uzmanlaşmanın ön plana çıktığı çağımızda öğretmenin her konuda becerili olmak zorunluluğu düşüncesi geçerliliğini yitirmiş bulunmaktadır. Öğretmen neyi nerede, nasıl elde edeceğini bilene kişi durumundadır. Daha etkili bir öğretim sunabilmesi için çağın gereklerine uygun olarak, materyallerin ders esnasında kullanması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu materyaller farklı branşlara göre değişebilmektedir.

Sosyal Bilgiler derslerinde tarih ve coğrafya konularının öğretiminde kullanılan haritalar büyük önem arz etmektedir. Haritalar Sosyal Bilgiler derslerinde kullanılan bir araç-gereç olmakla birlikte günlük hayatımızda da yararlandığımız bir araç gereçtir.

Ders esnasında kullanılan bir haritanın işlenmekte olan konuyu somutlaştırmadaki önemi oldukça büyüktür. Özellikle coğrafi konuların işlenişinde kullanılmakta olan haritaların doğruluk, tamamlık , amaca uygunluk ve estetik

bakımından yeterli olması ve öğrencilerin fazla zorlanmadan haritaları kavrayabilmeleri gereklidir.

Doğruluk ve tamamlık kelimelerinden kastımız güncel olan haritalardır. Örneğin; ders esnasında kullanılmakta olan bir tarım ürünü dağılışı haritasının günün şartlarına uygun, güncel ve güvenilir olması gereklidir. Bazı ayrıntılar, doğa koşulları ya da insan gücüyle değişebilir. Yani haritada görülenle yerindeki durum birbirinden farklı bir duruma gelebilir. Farklılıkların giderilebilmesi için haritaların revizyona tabi tutulmaları gerekir.

Ders esnasında kullanılan haritaların öğrenciler tarafından kavranılmasında önemli bir unsurda kullanılan haritaların amaca uygunluğudur. Sosyal Bilgiler dersinde “Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri” ünitesi işlenirken, bölgeler için hazırlanmış özel haritalar kullanılabilceği gibi farklı amaçla hazırlanmış haritalarda kullanılabilir fakat, farklı amaçla hazırlanmış haritalar, öğrencilerin konuları kavramalarında yeterli olmayabilir.

Sosyal Bilgiler derslerinde kullanılan haritaların yanında ders kitaplarındaki grafik ve şekillerin de önemi büyüktür. Soyut olan verilerin somut hale dönüştürülerek teknolojik araçlarla öğrencilere sunulması sayesinde konular daha kısa sürede öğrenilmiş olacaktır.

Öğrencilerin harita, grafik ve şekilleri ne düzeyde kavradığı konusunda yapılan bir çalışma olmadığından geçmişe yönelik bir araştırma yapmakta mümkün olmamıştır. Gerek öğrenciler gerekse öğretmenler açısından bakıldığında bu eksikliğin giderilmesi gerekmektedir.

Bu bölümde, “İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Derslerinde Yer Alan Harita, Grafik ve Şekillerin Kavranma Düzeyi” adlı araştırmamızla ilgili olarak problem durumu, problem cümlesi, sayıtlılar, araştırmanın amacı ve önemi, sayıtlılar, sınırlılıklar, tanımlar, kısaltmalar ve ilgili araştırmalar yer almaktadır.

I. 1. PROBLEM DURUMU

Sosyal Bilgiler dersleri işlenirken kullanılan derse yardımcı araç ve gereçler konuların anlaşılmasını oldukça kolaylaştırmaktadır. Ülkemizdeki okulların birçoğunda mevcut olan ders araç ve gereçleri öğretmenler ve öğrenciler tarafından ne düzeyde ve nasıl kullanılıyor? Sorusu her zaman sorula gelmiştir. Fakat soruya tam bir cevap bulunamamıştır. Sosyal Bilgiler derslerinde eğer ders materyali kullanılmaz veya yanlış kullanılırsa ileride telafisi zor olan birçok problemi ortaya çıkaracaktır.

Bu problemlerin çözümü için eğer gereken önem gösterilmez ise Sosyal Bilgiler konuları öğrenciler tarafından yeterli olarak öğrenilemeyecek, öğrencilerin çevreyi ve yurdumuzu doğru anlamaları mümkün olmayacaktır. Bu doğrultudan hareket ederek, öğrencilerin Sosyal Bilgiler derslerinde işlenen konuların yeterli düzeyde kavranmadığı düşüncesi ortaya çıkmıştır. Bu düşüncenin ortaya çıkmasındaki bir başka durumda şudur; ilköğretim öğrencilerinin OKS'de sorulan harita, grafik ve şekilleri yorumlama sorularını cevaplamada çektikleri zorluklardır.

Böyle bir durumda, Sosyal Bilgiler derslerinde oldukça fazla kullanılan harita, grafik ve şekillerin kavranma düzeyinin ortaya çıkarılması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

I. 2. PROBLEM CÜMLESİ

İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler derslerindeki harita, grafik ve şekillerin kavranma düzeyi nasıldır?

I. 3 VARSAYIMLAR

1.Sosyal Bilgiler 7. sınıf derslerinde yer alan harita, grafik ve şekillerin öğrenciler tarafından yeterli düzeyde kavranmadığı varsayılmaktadır.

2.Harita, grafik ve şekillerin kavranılmasında eğitim ortamının ve öğretmenin büyük etkisi olduğu varsayılmaktadır.

3.Harita, grafik ve şekillerin kavranılmasında eğitim araç ve gereçlerinin kavrama düzeyine önemli derecede etkisi olduğu varsayılmaktadır.

4.Araştırma ile 7. Sınıf Sosyal Bilgiler dersindeki harita, grafik ve şekillerin kavranılma düzeyini artıracak çalışmalara daha çok önem verileceği varsayılmaktadır.

5.Örneklem alınan öğrenciler evreni temsil edebilecek niteliklere sahip olduğu varsayılmaktadır.

6.Araştırmanın sonuçlarının kendinden sonraki araştırmalar için kaynak teşkil edeceği varsayılmaktadır.

I. 4. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı; 7. Sınıf Sosyal Bilgiler derslerinde yer alan harita, grafik ve şekillerin, öğrenciler tarafından kavranma düzeylerinin belirlenmesi ve ortaya çıkan sonuçlar doğrultusunda önerilerin ortaya konulabilmesidir.

Buna göre, araştırmanın alt amaçlarını şu şekilde sıralamak mümkündür:

✚ İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler derslerinde harita, grafik ve şekillerin kavranılmasında öğretim ortamının etkisini belirlemek.

✚ İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler derslerinde harita, grafik ve şekillerin kavranılmasında öğretmenlerin faktörünü belirlemek.

- ✚ İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler derslerinde harita, grafik ve şekillerin kavranılmasında öğrencilerin yaş ve cinsiyetinin etkisini belirlemek.
- ✚ İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler derslerinde harita, grafik ve şekillerin kavranılmasında kullanılan materyallerin ve ders kitaplarının ne düzeyde etkili olduğunu belirlemek.

I. 5. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

7. Sınıf Sosyal bilgiler derslerinde harita, grafik ve şekillerin öğrenciler tarafından ne düzeyde kavrandığı önemlidir. Amaçlarımıza ulaşmamız için bu gereklidir. Bu amaçla öğrencilerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler derslerindeki harita grafik ve şekilleri ne düzeyde kavradığı konusunda bir araştırmanın gerekli olduğu ortaya çıkmaktadır.

7. Sınıf Sosyal Bilgiler derslerinde kullanılan göze hitap eden ve en çok kullanılması gereken materyaller arasında harita, grafik ve şekiller oldukça fazla yer tutmaktadır. Bu sebeple 7. Sınıf Sosyal Bilgiler derslerinde harita, grafik ve şekillerin sıklıkla kullanılması gerekmektedir. Kullanılan bu harita, grafik ve şekillerin öğrenciler tarafından kavranma düzeyi işlenen konularında o ölçüde öğrenciler tarafından anlaşılmasını sağlamaktadır.

Coğrafya konuları harita, grafik ve şekillerin kullanılmasını gerektirmektedir. Harita, grafik ve şekillerin işlenen konuların kavranma düzeyini artırıcı nitelikte olması gerekmektedir.

Bu çalışmada İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler derslerinde yer alan harita, grafik ve şekillerin derslerde etkin kullanımından, bunların öğrenciler tarafından kullanılması ve kavranılması aşamalarından bahsedilmektedir. Ayrıca elde edilen veriler ışığında öğrencilerin kavrama düzeylerine olumsuz etki eden faktörlerin kaldırılmasına yönelik bazı öneriler sunulmuştur.

Çalışma içerisinde yeri geldikçe öğretmenlerin ders işleme şekillerinde onlara yardımcı olabilecek bazı uygulamalara da yer verilmiştir. Ayrıca ders kitaplarında kullanılması uygun harita, grafik ve şekiller konusunda bazı örneklere de yer verilmiştir.

Araştırma sonucunda teori ve uygulamaya yönelik katkılar şu şekilde belirtilebilir:

- ✚ Araştırma sonucunda öğrencilerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler derslerindeki harita, grafik ve şekilleri ne düzeyde kavrayıp kavramadıkları konusunda genel bir yargıya ulaşılabilecektir.
- ✚ Araştırma sonucunda okullarda 7. Sınıf Sosyal Bilgiler derslerine giren öğretmenler genel bir fikir edinebilecekler ve derslerini işlerken kavrama düzeyini artıracak çalışmalara yer verebileceklerdir.
- ✚ Araştırma sonucunda ortaya çıkan veriler sonraki çalışmalar için kaynak niteliği oluşturabilecektir.
- ✚ Araştırma sonucunda öğrencilerin harita, grafik ve şekilleri daha iyi nasıl kavrayabileceği konusunda öneriler yol gösterici olabilecektir.
- ✚ Araştırma sonucunda harita, grafik ve şekillerin kavranılmasında öğretim ortamının etkisi belirlenmesi öğretim ortamlarında yapılacak yeni düzenlemelerde yararlı olabilecektir.
- ✚ Araştırma sonucunda harita, grafik ve şekillerin kavranılmasında öğretmenlerin ne gibi etkilerinin olduğu tespit edilmesi, öğretmenler açısından yararlı olacaktır.

- ✚ Araştırma sonucunda harita, grafik ve şekillerin kavranılmasında öğrencilerin yaş ve cinsiyetinin etkilerinin belirlenmesi, öğretmenlerinde bu sonuçlara göre derslerini düzenlemelerine kolaylıklar getirecektir.
- ✚ Araştırma sonucunda harita, grafik ve şekillerin kavranılmasında kullanılan materyallerin ve ders kitaplarının ne düzeyde etkili olduğunun belirlenmesi, dersin işlenişinde kullanılacak materyallerin ve kitapların seçiminde kolaylıklar getirecektir. Ders kitaplarındaki eksikliklerde ortaya çıkmış olacak ve gerekli düzenlemelerin yapılması için bir ön koşul oluşturacaktır.

I. 6. SAYILTILAR

1- “İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Derslerindeki Harita, Grafik ve Şekillerin Kavranma Düzeyi” anketine katılan öğretmenler anket sorularını içtenlikle cevaplamışlardır.

2- Ankete katılan öğretmenler hiçbir şekilde birbirini etkilememiştir.

3- Örneklem alınan öğretmenler evreni temsil edebilecek niteliklere sahiptir.

I. 7. SINIRLILIKLAR

1- Araştırma Aksaray ili merkezinde bulunan ilköğretim okullarında okuyan 7. sınıf öğrenci ve öğretmenlerini kapsamaktadır.

2- Araştırma ilköğretim okullarında Sosyal Bilgiler dersi işlenirken kullanılan harita, grafik ve şekillerin öğrenciler tarafından kavranma düzeylerini belirlemeyi amaçlayan anket soruları ile sınırlıdır.

3- Araştırma 2004–2005 / 2005–2006 Eğitim – Öğretim yılı ile sınırlıdır.

4- Araştırma genişliği sebebiyle Aksaray ili ile sınırlı tutulmuştur.

5- Araştırma maddi güçlükler dolayısıyla sınırlı tutulmuştur.

I. 8. TANIMLAR

Anket: Kâğıt- kalem yoluyla objenin, bireyin ya da grubun kendisi hakkında bilgi vermesi şeklidir (Kaptan,1998: 138).

Araç: Herhangi bir iç veya eylemi başarmak için kullanılması veya yaralanılması gereken makine ya da aygıt (değişik parçalardan oluşmuş alet) araç denir (Doğanay,1993: 138).

Coğrafya: İnsanın içinde yaşadığı, çevrenin doğal güzelliklerini, insan doğal çevre etkileşimini ve bu etkileşim sonucu insanın ortaya koyduğu beşeri ve ekonomik etkinlikleri kendi prensipleri çerçevesinde inceleyerek sonuçlarını açıklayan bilimdir.

Gereç: Bir iç veya eylemi yapmak için gerekli olan malzeme ya da materyale gereç denir (Doğanay, 1993: 138).

Grafik: Grafik, çeşitli coğrafi olaylardaki soyut olan sayısal verileri, somut hale getirmek için meydana getirilen geometrik şekiller olarak tanımlanabilir.

Harita: Harita, yeryüzünün tamamının yada bir kısmının, doğal ve yapay özelliklerinin, bir projeksiyon sistemine göre ve belirli bir ölçek dahilinde küçültülerek, bir düzlem üzerine izdüşümlendirilmiş, özel işaretler ve tamamlayıcı bilgilerle donatılmış benzeridir (Yıldız, 1999: 2).

Küre: Yeryuvarlağının küçültülmüş, ağaçtan, mukavvadan, madenden veya camdan yapılmış bir biçimi olarak tanımlanabilir.

Öğretim: Bireyin yaşamı boyunca süren eğitiminin bir kısmı okulda ya da

sınıf ortamında planlı ve programlı bir biçimde yürütülmektedir. Bu kesite öğretim denilmektedir (Küçükahmet, 1997: 1).

Ölçek: Haritada ölçülen bir uzunluğun arazide karşılığı olan uzunluğa oranı olarak tanımlanabilir.

Projeksiyon sistemi: Yeryüzü bilgilerinin işlendiği yüzey olup düzlem silindir ya da koni kullanılmışsa, bunlar ana doğruları boyunca kesilerek düzleme açılabilir. Oluşan bu düzleme harita düzlemi denilmektedir.

Şekil: Maddenin gözle gördüğümüz yanıdır.

Şema: Şemalar, kronoloji, sayısal veriler ve hiyerarşi gibi soyut bilgileri grafik formunda özetlemek için kullanılmaktadır.

Tarih: Tarih, insan topluluklarının sosyal, iktisadi, siyasi, kültürel ve dini faaliyetlerini, birbirleriyle münasebetlerini, kültürlerini, yer ve zaman belirterek, olayların sebeplerini, gelişmelerini ve sonuçlarını birlikte inceleyen bir bilim dalıdır.

Yöntem: Bir sorunu çözmek, bir deneyi sonuçlandırmak, bir konuyu öğretmek gibi amaçlara ulaşmak için bilinçli olarak seçilen ve istenen düzenli yoldur (Alkan, Kurt,1998: 122).

I. 10. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Akbaba (2003), “**Tarih öğretiminde Fotoğraf Kullanımı**” adlı çalışmasında tarih konularını öğretiminde fotoğrafların kullanımının önemi üzerinde durmuştur.

Aksoy (2003), “**İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Programında Yer Alan Coğrafya Konularının Öğretim İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi**” adlı çalışmasında, Sosyal Bilgiler programında yer alan coğrafya konularını genel geçer kabul edilen öğretim ilkelerine (Öğrenciye görelilik, yakından uzağa, bilinenden bilinmeyene, açıklık, somuttan soyuta, aktivite, bütünlük, güncellik ilkeleri) uygunluk açısından değerlendirmiştir.

Alkan (1991), "**Coğrafya Öğretimi**" adlı bu araştırma Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Lisans tamamlama programına yönelik olup coğrafyanın kapsamı ve niteliği, coğrafya öğretiminde süreçler ve bilgi toplama yöntemleri, coğrafya öğretiminde öğretmen-öğrenci etkileşimi konuları ile ilgili görüş ve düşüncelerini ifade etmiştir. Ayrıca coğrafyada ölçme ve değerlendirme konusuna değinmiştir.

Demiralp (2006) “**Coğrafya Öğretiminde Gösteri Yöntemi Kullanılarak Harita Ve Küre Kullanım Becerilerinin Geliştirilmesi**” adlı doktora çalışmasında coğrafya konularının öğretiminde gösteri yönteminin öneminden bahsederek geleneksel öğretim yöntemi ve gösteriye dayalı yöntem arasındaki farklılıkları ortaya koymaya çalışmıştır.

Doğanay (1993), "**Coğrafyada Metodoloji**" adını taşıyan bu kitapta, coğrafi metodolojinin esasları, coğrafyada özel öğretim metotları, coğrafya öğretiminin metotları, coğrafya öğretiminin araç ve gereçleri, coğrafya öğretiminin planlanması, coğrafya öğretiminin temel sorunları, orta dereceli okullarda yönetim konularında açıklayıcı bilgiler vermiştir.

Erden (1999), "**Sosyal Bilgiler Öğretimi**" adlı kitabında coğrafyanın bölümlerine, coğrafyada yapılan öğretim yanlışlıklarına, coğrafya öğretiminin amaçlarına, coğrafyada kullanılan araç-gereçlere değinmiştir.

Erol (1987), Ortaöğretim kurumlarında coğrafya öğretimi konusunda coğrafyanın konusu ve kapsamıyla ortaöğretim kurumlarındaki coğrafya programını bildirisinde incelemiştir. Bu bildiride coğrafya öğretiminin önemi, coğrafyanın konusu ve kapsamı coğrafya müfredat programları coğrafya ders kitapları ve öğretmen temini gibi konulara değinmiştir.

Gümüş (1993), "**Ortaöğretim Kurumlarında Coğrafya Öğretimi**" adlı araştırmada coğrafya öğretmenlerine ve öğrencilere anket tekniği uygulamıştır. Ders kitaplarında görülen eksiklikler ve hatalar ortaya çıkartılarak, bu eksiklik ve hataların düzeltilmesiyle ilgili öneriler sunmuştur.

Keke (2002), "**İlk Ve Ortaöğretim Coğrafya Derslerinde Harita Ve Grafiklerin Kullanımı Ve Analizi**" adlı çalışmasında, Coğrafya derlerinde haritaların ve grafiklerin kullanımından bahsederken, bazı yabancı ülkelerdeki (ABD, İran, Yunanistan) coğrafya ders kitaplarındaki haritaları ve grafikleri de incelemiştir. Sonuç olarak, bizim ders kitaplarımızın grafik yönünden daha zengin olduğu sonucuna ulaşmıştır. Fakat Yunanistan ve ABD'deki ders kitaplarının harita yönünden oldukça renkli olduğunu ve ders kitaplarının baskı kalitesi bakımından oldukça iyi olduğunu dile getirmektedir.

Öztaş (2000), "**İlköğretim 6. Sınıflar Sosyal Bilgiler Tarih Ünitelerinin İşlenişinde Öğretmenlerin Kullandıkları Öğretim Yöntemleri**" adlı çalışmasında, öğretim yöntemlerinde çeşitliliğe gidilememe sebepleri üzerinde durmuştur. Çalışmadaki örnek sonuçlardan; sınıfların kalabalık olmasının öğretimdeki çeşitliliğe % 30.2 etki ettiği sonucuna ulaşmıştır. Gezi yöntemi gibi öğretim yönteminde ise öğretmenlerin çoğunluğunun yasal prosedürlerinden dolayı bu yöntemi uygulamadıkları sonucuna ulaşmıştır.

Sarı (2000), “**Coğrafya Öğretimi Üzerine Bir İnceleme**” adlı çalışmasında Aksaray ili sınırlarında yer alan liselerdeki coğrafya öğretimi ile ilgili bulgularını ortaya koymaktadır. Sarı, çalışmasında coğrafya öğretiminde coğrafya ders saati süresinin yetersizliği, alan gezilerinin çok az olması, ders araç ve gereçlerinin yetersizliği sonuçlarına ulaşmıştır.

Şahin (2004), “**Coğrafya Öğretiminde Beş Temel Konu**” adlı çalışmasında, coğrafya konularının daha etkin ve kalıcı bir şekilde öğretilmesi için, üzerinde durulması gereken beş temel konudan (lokasyon, yerler, bölgeler, hareket, insan ve çevre etkileşimi) bahsetmektedir.

Şimşek (2002), “**İlköğretim Sosyal Bilgiler Derslerinin Öğretiminde Hikâye Anlatım Yönteminin Kullanımı**” adlı çalışmasında, hikâye yönteminin Sosyal Bilgiler derslerinde uygulanabileceği üzerinde durmuştur. Özellikle tarih derslerinde bu yönetime başvurulabileceği konusu üzerinde durmuştur.

Tahancı (2002), “**Sosyal Bilgiler Derslerinde Tarih Konularının Öğretimi**” adlı çalışmasında, Uşak merkez ilköğretim okullarında yaptığı araştırmada Sosyal Bilgiler derslerinde tarih derslerinin nasıl öğretildiği üzerinde durmaktadır. Tarih öğretiminde yapılan eksiklikler belirlenmiş ve öneriler sunulmuştur.

Yalçinkaya (2004), “**İlköğretim Okulu 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Haritaların Nitelikleri Ve Kullanılabilirlik Düzeylerine İlişkin Öğrenci Ve Öğretmen Görüşleri**” adlı çalışmasında, öğrencilerin Sosyal Bilgiler ders kitabındaki haritaların kendilerine Sosyal Bilgiler dersini sevdiremediği, ders çalışırken haritalardan yararlanamadıkları, haritalarla uğraşırken eklemeler yapamadıkları, öğretmen yardımı olmadan haritaları anlamadıkları gibi ilginç sonuçlara ulaşmıştır.

BÖLÜM II

II. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

II. 1. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN ÖĞRETİM ARAÇ VE MATERYALLERİ VE BAŞLICA YÖNTEM VE TEKNİKLER

Araçlar, bilgilerin duyular yoluyla daha iyi ve doğru öğrenilmesine yardım eder. Araçlar “etkin öğrenimi” doğru kılar. Bu şekilde çalışmalar klasik, ezberci, hazırcı, can sıkıcı bir çalışma olmaktan da kurtulmuş olur. Ders konuları daha heyecanlı ve çekici bir şekilde işlenir ve zenginleştirilir.

Ders araçlarını seçerken oldukça dikkatli olmak gereklidir. Araç ulaşmak istediğimiz hedefe yardımcı olacak nitelikte olmalıdır. Uygun aracın yerinde ve zamanında kullanılması, eğitim durumlarının gelişmesine olumlu katkılar sağlar. Bazen seçtiğimiz araçlar yeterli olmadığında birden fazla araca da başvurabiliriz. Kullandığımız araç ilgi çekici, yeni ilgilerin ortaya çıkmasını sağlayıcı olmalı ki öğrencilerin düşünmeye, araştırmaya ve incelemeye yöneltmelidir.

Görsel ve işitsel araçlarla oluşturulmuş ve iyi bir şekilde planlanmış olan öğrenme ortamı, öğrenmenin en güzel şekilde gerçekleşmesini sağlayacaktır. Günümüzde okullarda kullanılan görsel ve işitsel araçlara kısa bir şekilde bakacak olursak aşağıdaki gibi gruplama yapabiliriz.

II. 1.1 TEKNOLOJİK ARAÇLAR

BİLGİSAYAR

Bilgisayarlı ortamlarda internet kullanımı oldukça önemlidir. Sosyal Bilgiler öğretmeni internet sayesinde gerekli araştırmaları yaparak, ulaştığı bilgi, grafik,

şekil, harita vb. üzerinde düzenlemeler yaparak ders esnasında bunlardan yararlanabilir. Yine çeşitli ders kitapları ve kaynaklarda bulunduğu şekil, grafik, resim ve haritaları bilgisayara aktararak bunlardan arşiv oluşturup gerektiğinde kullanabiliriz. Sosyal Bilgiler derslerinde, öğrencilere internetten araştırma yapma çalışmaları vererek, onların teknolojik bilgi kazanım düzeylerini artırmaya da yardımcı olunabilir.

VİDEO

Video, herhangi bir konu ile ilgili görüntü ve sesi manyetik bir bant üzerine aktaran (Büyükkaragöz, 1999: 276) renkli veya siyah beyaz gösterimi olan, hem görme hem de işitme yoluyla öğrenmeyi sağlayan bir araçtır. Sosyal Bilgiler derslerinde ülkemizin yeryüzü şekillerinin oluşumunu gösteren bir belgeselin, video kullanılarak sınıfa izletilmesi ve gerekli açılımların yapılmasıyla konunun öğrenilmesi kolaylaşacak öğrencinin zihninde kalıcılık düzeyi artırılabilir.

TEPEGÖZ

Genellikle aydınlar kağıdı ve asetat gibi şeffaf materyallerin ışığı geçirerek ekrana istenilen boyutta ve istenirse renkli olarak ve özellikleri cümle, şekil ve fotoğrafları yansıtan (Güngördü, 2002:120), sınıfın içerisinde karartılmasına gerek olmadan kullanılan bir araçtır. Sosyal Bilgiler derslerinde tepegözle ilgili malzemeler daha önceden hazırlanıp ve sınıf içerisinde uygun konumda derse hazır bekletilmesi önemlidir. Bu şekilde öğretmen derse hazırlıklı gelmiş olur hem de öğrenci konuları daha kolay kavrar. Tepegöz kullanarak haritalar, grafikler ve şekilleri öğrencilerin daha iyi incelemelerine olanak sağlayabiliriz

SLAYD (DİA)

Herhangi bir görüntünün fotoğraf makinesiyle çekilen, pozitif olarak banyo edilen 35 mm'lik filmlerin (Bal, 2002: 69) her biri özel bir çerçeve içerisinde alınmasıyla meydana gelen objeye slayd denir. Bu görüntüleri göstermek için

kullanılan makinelere dia (slayd) makinesi denir. Sosyal bilgiler öğretiminde, özellikle yüksek öğretimde kullanılan araçlar bazı orta öğretim okullarında da kullanılmaktadır. Sosyal bilgiler öğretimi için oldukça faydalı bir materyaldir. Öğrencilerin gezip göremeyeceği birçok yerin ve olayların renkli resimlerini olduğundan daha büyük göstererek inceleme fırsatı verir. Slayd makinesinin yerini, projeksiyon makineleri almıştır.

OPAK PROJEKSİYON MAKİNASI

Opak projektörleri Sosyal Bilgiler dersinde harita, grafik, şekil, resim yada kitap gibi hazır olarak sağlanan materyaller üzerinde belirlenen bir bölümün büyütülerek (Keleş, 2002: 81) yansıtılması için kullanılabilir.

TELEVİZYON VE VIDEO

Televizyon yardımıyla güncel olaylar sınıf ortamına taşınabilir. Okullarımızda televizyondan daha çok video yardımıyla yararlanılmaktadır. Sosyal Bilgiler öğretmenleri kendi olanakları ile televizyondan belgeselleri, eğitici değerleri olan filmleri, haberleri videoya kayıt ederek sınıf ortamına getirebilirler. Öğrenciler televizyon ve video sayesinde hiç göremeyecekleri yerleri, insanları, canlıları ve varlıkları doğal ortamlarında görebilirler.

KÜRE

Sosyal bilgiler konuları içerisinde yerin şekli, hareketleri boyutları, eksen eğikliği, enlem, boylam, meridyen gibi konulardaki soyut ifadeleri somut hale getirmek için gerekli ve önemli bir araçtır. Sosyal Bilgiler öğretiminde kürenin kullanılması öğrencilerin dünyanın şeklini, kendi eksenini etrafındaki hareketini, ekvatordaki dönüş hızını, eksen eğikliğinin hiç değişmediğini kavranmasını oldukça kolaylaştırmaktadır. Küre üzerinde okyanusları, kıtaları, denizleri ve birçok görsel özellikleri öğrencilerle birlikte incelenebilir.

II.1.2 COĞRAFYA VE TARİH ATLASLARI

Coğrafya ve tarih atlasları çeşitli coğrafi ve tarihi olayları ve gelişmeleri ifade eden (Güngördü, 2002: 125) haritaların belirli bir plan doğrultusunda bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur.

Sosyal Bilgiler derslerinde, Coğrafya ve Tarih Atlasları Kullanımı Esnasında anlatma, tartışma, örnek olay, bireysel çalışma yöntemi, beyin fırtınası, gösteri, soru cevap, ikili ve grup çalışması, gözleme, yazılı ve sözlü olarak dönüt sağlama, eğitsel oyunlar ve programlı öğretim yöntem ve tekniklerinden yararlanılabilir.

II.1.3 GRAFİKLER

Grafikler, sayısal verileri görselleştirerek veriler arasındaki ilişkilerin kavranmasını kolaylaştırmak için kullanılmaktadır. Sosyal Bilgiler derslerinde sayısal verileri somutlaştırmak için çeşitli grafiklerden yararlanılmaktadır¹.

II.1.4 HARİTALAR

Coğrafya dendiği zaman akla ilk gelen haritalardır. Lacoste (1998: 12) haritayı şu şekilde tanımlar: Harita, bir sürü istatistikten ya da yazılı belgeden üstün coğrafi betimleme biçimidir. Çoğu zaman sayfalarca anlatılması zor olan bilgilerin bir harita ile çok daha etkili sunulması mümkün olabilmektedir.

Haritanın kullanımının önemini Dünya haritasını yapan Piri Reis “Kitab-ı Bahriye” adlı eserinde “ Pusuladan, haritadan anlamayan zira bilmez hangi yöne gider yol” sözüyle ifade etmiştir.

Görüldüğü üzere çok kişi tarafından harita ile coğrafya özdeşleştirilmektedir. Aslında haritasız coğrafya olamaz. Çünkü Coğrafya’nın en

¹ Bu konu ile ilgili ayrıntılı bilgi grafik ve çeşitleri başlığı altında ele alınmaktadır.

önemli prensibi olan dağılış harita ile gösterilebilir (Şahin, 1999: 113). Harita kullanım becerilerini McClure (1992: 101) şu şekilde belirtmektedir: Semboller anlaşılmalı, alansal perspektif geliştirilmeli, yön anlaşılmalı, uzaklık anlaşılmalı, yer belirlenebilmeli, harita ölçeği açık olmalı, yeryüzü şekilleri anlaşılmalı ve harita yorumlanabilir olmalı.

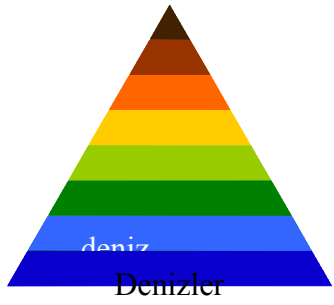
Haritaya geçirilecek doğal şekiller genellikle deniz, göl, akarsu, dağ, tepe, ova, orman, gibi şekillerdir. Yol, baraj, kanal, köprü, her türlü bina, duvar, hendek ve benzerleri de yapay şekillere örnek gösterilebilir.

Öğrencilerin haritaları başarıyla kullanabilmeleri için yeryüzü şekilleriyle ilgili terim ve kavramları öğrenmeleri gereklidir. Bu amaçla öğretmen her fırsatta tabiattan örnekler, resimler, fotoğraflar, maketler göstererek öğrencilere yeryüzü şekillerini tanıtmalı ve gerekli kavramların yerleşmesini sağlamalıdır. *Dağlar, nehirler, göller, denizler, plato, körfez, liman, vadi, dere, zirve, yarımada, ova, vadi* gibi şekillerin harita üzerinde nasıl gösterildikleri öğrencilere kavratılmalıdır.

Harita işaretleri haritanın daha kolay anlaşılmasına olanak sağlamaktadır. Haritalarda kullanılan işaretler haritanın bir köşesinde gösterilir. Öğrencilerin haritaları okuyabilmeleri için haritanın bir köşesinde yer alan işaretlerden nasıl faydalanacakları *sınıf içi uygulamalar* yapılarak gösterilmelidir.

Haritalarda kullanılan renkler de haritaların anlaşılmasını oldukça kolaylaştırmaktadır. Bizim amacımız öğrencilere bu şekilde renkleri ezberletmek olmamalı, sınıf içi etkinliklerle yükselti ve derinlik basamaklarının öğrenciler tarafından kavranılmasını sağlamak olmalıdır.

Sınıf içi etkinliklerde boş bir fiziki harita kullanılarak *renklendirme çalışmaları* yapılabilir. Çalışmada aşağıdaki gibi renk tablosu oluşturulması yararlı olacaktır.

YÜKSELTİ BASAMAKLARI	KULLANILAN RENKLER
2000 ve üzeri	
1500–2000	
1000–1500	
500–1000	
200–500	
0–200	
Deniz altındaki karalar	
Denizler ve göller	

Tablo I: Yeryüzü yükselti basamakları ve kullanılan renkler

II.1.5 GRAFİK ÇEŞİTLERİ VE ÖZELLİKLERİ

Grafik, çeşitli coğrafi olaylardaki soyut olan sayısal verileri, somut hale getirmek için meydana getirilen geometrik şekiller olarak tanımlanabilir (Güngördü, 2002: 126). Grafikler, sayısal verileri görselleştirerek veriler arasındaki ilişkilerin kavranmasını kolaylaştırmak için kullanılmaktadır (Yalın, 2002: 156). Grafiklerin etkililiği amaca uygun seçimine ve tasarım kalitesine bağlıdır. Sosyal Bilgiler derslerinde herhangi bir bilgiyi (sayısal veriler) grafik formuna dönüştürmeden önce, buna gerek olup olmadığına ve en yoğun grafik türünün hangisi olacağına karar verilmelidir. Açık ve anlaşılır olan bilgilerin grafikleştirilmesine gerek yoktur.

II.1.5.1 Grafiklerin Yararları

Grafikler, eğitim-öğretimde bazı avantajlar sağlamaktadırlar. Bu avantajları şu şekilde belirtmek mümkündür:

1.Sayısal verileri görselleştirir ve bunlar arasında, karşılaştırmalar yapmayı kolaylaştırırlar (Doğanay, 2002: 251),

2. Sayısal verileri daha kolay anlama, yorumlama ve algılama kolaylığı sağlarlar,
3. Sayısal verilere görsel ve şekilsel bir görünüm kazandırırılar. Böylece öğrenimi zevkli bir duruma getirirler,
4. Verilerdeki artış yada azalışların izlenmesi, büyük ölçüde kolaylaşır,

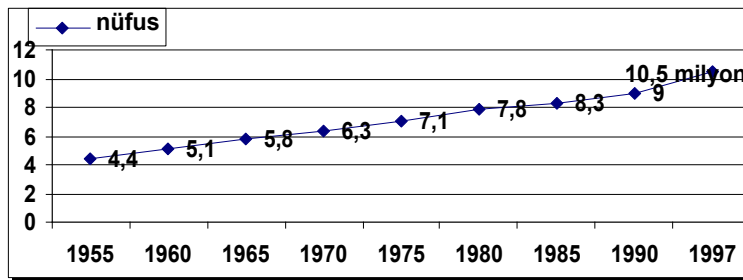
Öğrencilerin hazır bulunuşluluk düzeylerine uygun olarak, derslik duvarlarına asılacak sınıfla ilgili grafikler öğrencilerin katkılarıyla yapılmalı, işlevselleştirilmeli, duvar süsü olmaktan kurtarılmalıdır (Nas, 2000: 198). Sosyal Bilgiler derslerinde grafiklerden yıl boyunca yararlanılabildiğinden, grafiklerle ilgili çalışmalar yıl boyunca sürdürülebilir, çeşitli kaynaklardaki grafikler incelenip yorumlanabilir. Öğrencilerinde grafik çalışmalarına katılabilir. Öğrencilerinde kendi istedikleri incelemelerden elde ettikleri verileri grafiklerle göstermeleri sağlanabilir.

II.1.5.2 Grafiklerin Çeşitler

Sosyal Bilgiler derslerinde en çok kullanılan grafik tipleri, şöyle sıralanabilirler:

II.1.5.2.1 Çizgi Grafikleri

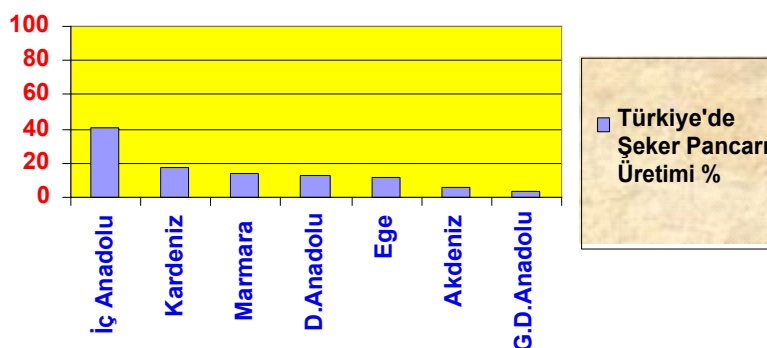
Bu grafikler daha çok nüfus ve sıcaklık değişimlerinde kullanılmaktadır.

Grafik 1: İç Anadolu Bölgesi'nin Nüfus Değişim Grafiği

II.1.5.2.2 Sütun (çubuk) Grafikler

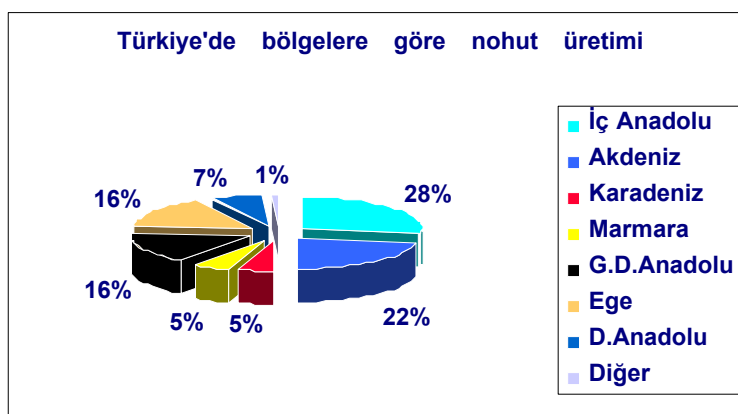
Bu grafikler, Sosyal Bilgiler derslerinde daha çok tarım ürünlerinin üretim miktarlarının gösterilmesinde kullanılmaktadır. Aşağıdaki grafiği incelediğimizde, Türkiye’de şeker pancarı üretiminin bölgelere göre dağılımı rahat bir şekilde görülebilmektedir.

Grafik 2: Türkiye’de şeker pancarı üretimi

II.1.5.2.3 Daire (Pasta, dilim) Grafikler

Sosyal Bilgiler ders kitaplarında da kullanılan aşağıdaki grafik incelediğinde, sadece nohut üretiminin bölgelere göre dağılımı görülebilir ve bölgelere göre karşılaştırması yapılabilir. Fakat farklı tarım ürünlerinin bu grafik kullanılarak karşılaştırılması pek mümkün olmamaktadır.

Grafik 3: Türkiye’de bölgelere göre nohut üretimi

II.1.5.3 Grafik Ve Şekillerin Kullanımı ve Öğretimi

Sosyal Bilgiler derslerinde özellikle coğrafya konularının işlenişi esnasında şekil grafiklerden oldukça faydalanmamız gereklidir. Şekil ve grafiklerin açık, anlaşılır ve dikkat çekici olması için, uygun başlık ve etiketler kullanılmalıdır.

Orta (İlköğretim) okul ders kitaplarındaki resimler, çizimler, grafikler v.b gibi grafiksel unsurlar çocuğun eğitimini doğrudan etkilemektedir (Dündar, 1995: 2)². Grafik ve şekillerin kullanımında temel amaç bilgiyi öğrencilere en hızlı şekilde iletmektir. Bu nedenle, kısa ve grafiğin içeriğini tanımlayan başlıklar ve etiketler kullanılmalıdır. Başlıkla tutarlı kavram ve etiketlerin kullanımı okuyucunun grafiğin amacına odaklanmasını sağlar.

II.II HARİTA, GRAFİK VE ŞEKİLLERİN KAVRANMASINDA ÖĞRETMEN VE EĞİTİM ORTAMI FAKTÖRÜ

II.II.1 Öğretmen Faktörü

Öğretme-öğrenme ortamının en önemli değişkenlerden biri de öğretmendir. Bir eğitimci, öğretim materyallerini bu bulguları göz önüne alarak hazırlamalı ve öğretim ortamında öğrencilerin kullanımına sunmalıdır.

Her mesleğin kendine has özel bilgi beceri ve teknikleri vardır. Öğretmenlerinde kendi meslekleri ile ilgili bilgi, beceri ve teknikleri kazanmış olmalıdır. Öğretmenin sınıftaki rolü, çok tartışılmış bir konudur. Jonhson'a göre öğretmenin rol davranışı üçe ayrılarak incelenebilir (Sönmez, 2001: 185):

- 1- Öğretmen, öğretmeyi, konuyu anlatmakla, okutmayla, programlı öğretimle, filmlerle, eğitsel TV ile gerçekleştirilebilir.

² Grafiksel alanda yapılmış tez çalışması sonucu.

- 2- Öğretmen, hazırladığı planla, sunulan materyali öğrencinin en iyi şekilde anlamasını sağlayabilir.
- 3- Öğretmen, belirli sınıf şartlarını yaratarak, diğer deyişle, sınıf çevresini ve normatif yapıyı yaratarak öğrenmeyi sağlayabilir.

Öğretme- öğrenme sürecinde işe koşulan çeşitli yöntemler çoğu zaman bu yöntemlerin gerektirdiği eğitim ortamı sorununu da beraberinde getirmektedir (Ergin, 1995: 103). Günümüzde öğretmenlere bir yandan yeni eğitim teknolojisi olanakları sağlanırken bir yandan da onlara bu olanakların iyice tanıtılması ve bunlardan nasıl yararlanabileceklerinin öğretilmesi gerekmektedir.

II.II.2 Eğitim Ortamı Faktörü

Öğretmeyle ilgili olarak yapılan araştırmalar çok çeşitli sonuçlar ortaya koymakla birlikte, tüm uzmanlarca kabul gördüğü söylenebilen öğrenme ile ilgili araştırma bulguları olup bu bulgular “eğitim ortamları” ile ilişkilendirilerek verilmektedir.

Eğitim ortamlarıyla ilgili literatür incelendiğinde bu ortamların çok değişik biçimlerde sınıflandırıldığı görülmektedir (Ergin, 1995: 105). Duyu organlarını etkileme biçimi açısından görsel ve işitsel; yapıları açısından iki boyutlu, üç boyutlu, hareketli yada hareketsiz; gösterim biçimi açısından yansıtılan, yansıtılmayan; dil becerileri açısından ise dinleme, konuşma, okuma yazma ortamları gibi sınıflamalar yapılabilmektedir.

II.III SOSYAL BİLGİLER DERSLERİNDE COĞRAFYA ÖĞRETİMİ

Coğrafya konularının daha güzel işlenmesi için bazı araç ve gereçlere ihtiyaç vardır. Bu araç ve gereçlerin zamanında ve yerinde kullanılması kadar konuların kavratılmasını kolaylaştırıcı nitelikte olması da önemlidir. Coğrafya konularının öğretiminde öncelikli olarak, işlenecek konunun genel olarak incelenmesi

gerekmektedir. İlköğretim çağındaki bir öğrenci için konu ile ilgili açıklamalar yapmak çok önemli olacağından öğrencilerin ders için hazırlanması gereklidir.

II.II.1 Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Yer Alan Coğrafya Ders Konuları Ve Bunların İşlenişi

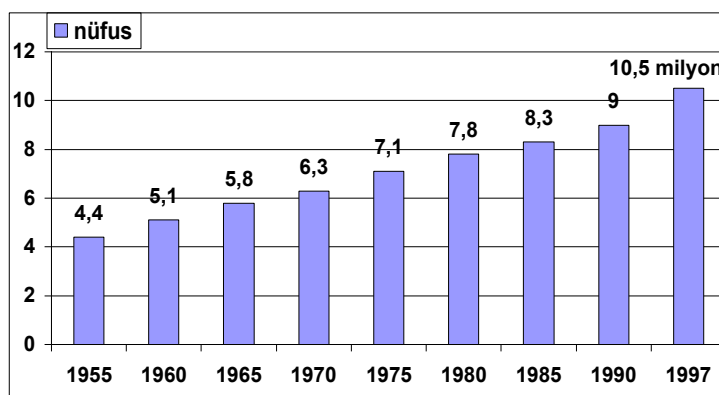
Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri işlenirken tümdengelim yöntemi kullanabiliriz. Önce Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri Haritasında bir bütün olarak ele alınan Türkiye, daha sonra bölgelere ve bu bölgeler içerisindeki bölümlere ayrılarak kadar ayrıntılı olarak işlenebilir. Konunun işlenişi sırasında soru cevap yöntemi kullanılarak öğrencilerin ders içerisinde düşünmeye sevk edilmesi yararlı olacaktır.

Türkiye'nin coğrafi bölgelerini, Türkiye yüzölçümüne göre gösteren grafik incelenebilir. Bunu yazı tahtasına çizebileceğimiz gibi hazır basılmış materyalde kullanabiliriz. Coğrafi bölgeler konuları işlenmeden önce bölgenin boş bir haritasının öğrenciler tarafından defterlerine çizdirilmesi ve daha sonra konu işlenirken doldurulması öğrencilerin kavrama düzeyini artıracak gibi dersi zevkli bir hale getirebilir. Ayrıca proje çalışmalarına yer verebiliriz. Bölgelerin yüzey şekilleri öğretilirken genellikle fiziki haritalardan ve coğrafya atlaslarından yararlanılmaktadır.

Bölgelerin iklimi hakkında bilgi verirken, iklim haritaları kullanabiliriz. Tabii ki ilköğretim öğrencileri için iklim haritaları uygun olmayabilir. Bunun için çok fazla ayrıntıya girilmemesi gerekir. Bölgedeki sıcaklık farklılıklarını iki farklı ilde görülen sıcaklık grafikleriyle karşılaştırılabilir.

Bölgelerin nüfusu ve yerleşmesi ile ilgili olarak, bölgenin nüfusunun ülke nüfusuna göre oranı nasıl olduğu, nüfusun daha çok nerelerde yoğunlaştığı, bunun nedenleri neler olabileceği, bölgede yerleşim tiplerinin nasıl olduğu, kır yerleşmelerinden kentlere göçün sebeplerinin neler olabileceği belirtilmelidir. Burada köy ve kent nüfusunu gösteren grafiklerin incelenmesi gereklidir. Bölge nüfusunda artış ya da azalış varsa bunun sebeplerinin ortaya konulmaya çalışılması yararlı olacaktır.

Öğrenci aşağıdaki grafiğe ilk baktığında fazla bir şey anlamayacaktır. Öğrenciler, öğretmenle beraber grafiği incelediğinde grafikte anlaşılmayan noktalar belirlenecek. Öğrenciler daha sonra bu grafiğe benzer başka grafiklerle karşılaştığında zorluk çekmeden grafikleri anlayabileceklerdir.

Grafik 4: İç Anadolu Bölgesi'nin nüfus değişim grafiği

Bölgelerin tarımsal faaliyetlerinden bahsederken, üretilen ürünlerin önem sırasına göre öğretilmesinde dikkatli olmak gereklidir. Yetiştirilen ürünün diğer bölgelerdeki yetiştirilme oranları aşağıdaki gibi bir grafik (bkz. Grafik 5) yardımıyla kolayca görülebilmesi sağlanabilir.

Ülkemiz üç tarafının denizlerle çevrili olması, bölgelerimizin çoğunun denizlerle kıyısının olması ve çeşitli göl ve ırmakların ülkemizdeki varlığı su ürünlerinin önem kazanmasını sağlamıştır. Su ürünleri tanıtılırken resimlerden, haritalardan (bkz. harita 4) filmlerden eğer varsa internetten bu tanıtım gerçekleştirilebilir. Balık türleri tanıtılırken kısaca özelliklerinden bahsedilebilir.

Harita 4: Türkiye’de su ürünleri dağılışı⁶

Coğrafi Bölgeler ünitesi işlenirken ulaşım faaliyetlerinin nasıl gerçekleştirildiğinden de bahsetmek gereklidir. Bölgeler arası ulaşımı sağlayan geçitler varsa bunların önemi dile getirilmelidir. Harita üzerinde bu geçit noktaları tespit edilmelidir. Bölgenin deniz, hava ve kara taşımacılığındaki yeri ortaya konulmalıdır. Önemli demiryolu istasyonları, hava alanları ve deniz limanları harita üzerinde belirtilmeli (bkz. harita 5) ve Türkiye açısından önemleri üzerinde durulmalıdır.

⁶ Harita 4 www.meb.gov.tr Temel Eğitim Programı 6. Sınıf Sosyal Bilgiler folyo 35’ten alınmıştır.

Harita 5: Türkiye'de ulaşım⁷

Bölgelerdeki doğal kaynaklar önem sırasına göre tespit edilmeli. Bu doğal kaynakların ülkede ve bölgede dağılışı grafiklerle veya haritalarla (bkz. harita 6) gösterilebilir.

Harita 6: Türkiye'de madenler ve enerji kaynakları⁸

⁷ Harita 5 www.meb.gov.tr Temel Eğitim Programı 6. Sınıf Sosyal Bilgiler folyo 52'den alınmıştır.

Bölgelerin turizm özelliklerinden bahsederken turizm açısından değer taşıyan yerler belirtilmelidir (bkz. Harita 7).

Harita 7: Türkiye’de turizm faaliyetleri⁹

Bölgelerin sanayi özelliklerinden bahsederken şu sorular etrafında durulabilir. Bölgenin sanayinin kuruluş ve gelişmesi açısından oluşturduğu şartlar nelerdir? Yani hammadde, enerji, işgücü, ulaşım, pazarlama açısından. Bölgedeki önemli sanayi kuruluşlarının yerleri harita üzerinde tespit edilebilir. Sanayi kuruluşunun bölge insanı için faydaları ve zararları neler olabilir? Sanayi kuruluşunun çevreye olan olumsuz etkileri var mıdır? Sanayi kuruluşunda işlenen hammaddeler nelerdir? Bunların Türkiye ekonomisine olan katkıları nasıldır?

⁸ Harita 6 www.meb.gov.tr Temel Eğitim Programı 6. Sınıf Sosyal Bilgiler folyo 43’ten alınmıştır.

⁹ Harita 7 www.meb.gov.tr Temel Eğitim Programı 6. Sınıf Sosyal Bilgiler folyo 56’dan alınmıştır.

Bölgelerin ticari faaliyetleri üzerinde durulurken bölgelerdeki önemli ticaret şehirleri belirtilmelidir. Buralarda günlük mü yoksa pazarlar, panayırklar şeklinde mi ticari faaliyetler yapılıyor belirtilebilir. Ticari faaliyetlerde önem kazanan maddeler sıralanabilir. En çok satılan maddeleri öğrencilerle grafikler yaparak gösterebiliriz.

Yurdumuzun komşuları konularını işlerken şu noktalara dikkat etmemiz yararlı olacaktır:

Ülkelerin yeryüzü şekilleri, iklimi, bitki örtüsü, tarım ve hayvancılık, sanayi, turizm gibi konuları üzerinde ayrıntılı bilgiye girilmeden sadece tanıtıcı bilgiler üzerinde durulması faydalı olacaktır. Öncelikle, yurdumuzun komşularının harita üzerinde yerleri belirlenmelidir. Hatta bunu yaparken öğrencilerin kendilerine çizdirdiğimiz haritaları kullanabiliriz. Buradaki amacımız komşumuz olan ülkelerin, Türkiye'ye göre konumlarını öğrencilere kavratmak olmalıdır. Ülkelerin önemli şehirleri, gölleri, akarsuları bu haritalar üzerinde belirtilebilir. Ülkelerin yeryüzü şekilleri ve iklimi hakkında bilgi verilirken Türkiye'nin yeryüzü şekilleri ve görülen iklimleri ile karşılaştırmalar yapılabilir.

Türk Cumhuriyetleri konuları işlenirken, bu ülkelerde homojen bir nüfus yapısının olmadığından bahsedilmeli ve SSCB'nin bilinçli olarak bunu yapmış olduğu net bir şekilde belirtilmelidir. Her Türk Cumhuriyeti içinde mutlaka bir veya daha fazla "Özerk Bölge" kurulduğu ve özerk bölgelerin otoriteyi rahatlıkla korumak veya bozmak amacıyla merkezi yönetimin elinde önemli bir anahtar olduğu belirtilmelidir. Örneğin Azerbaycan'da bulunan "*Dağlık Karabağ*"ın özerk bir bölge olduğu söylenerek, *harita üzerinde* bu diğer bölgeler gösterilebilir. Bu bölgenin halen Azerbaycan ile Ermenistan arasında bir sorun olmaya devam ettiği, SSCB'nin yine bilinçli bir politikası olarak, Türk Cumhuriyetleriyle Türkiye arasında fiziksel bir bağ olmasını engellemek için Azerbaycan'la Türkiye arasında "*Ermeni Koridoru*" oluşturduğunun ders işlenişi sırasında belirtilmesi yararlı olacaktır.

II. IV SOSYAL BİLGİLER DERSLERİNDE TARİH ÖĞRETİMİ

Türkiye'de 1930 sonrası ilkokullarda ayrı birer ders olarak okutulan tarih, coğrafya ve yurt bilgisi derslerinden alınan notların toplamının üçe bölünmesi ile öğrencilere bir karne notu uygulaması olarak başlanmıştır. 1968 yılında Sosyal Bilgiler ilkokul ders programlarına girmiştir. 1975–1976 öğretim yılında da ortaokullarda okutulmaya başlanmıştır. 1985–1986 öğretim yılında ise ortaokullardan kaldırılan bu ders, 1998–1999 öğretim yılında tekrar programa konulmuştur.

Başlangıçta sadece hükümdarları, siyasi ve askeri olayları konu alan tarih, XIX. yüzyıldan itibaren ülkelerin ve milletlerin bütün kurumlarıyla ilgilenen, metotlarını geliştirmiş bir bilim dalı haline gelmiştir. Geçmiş dönem tarihçileri, geçmişe ait sağlam yazılı ve belgesel nitelikte bilgiler bulmakta zorlandıklarında bilgileri söylentilere dayandırmak durumunda kalmışlardır.

Tarih, aileden başlayarak millete doğru gelişen manevi bağların artmasına imkân hazırlar. Toplumu oluşturan insanlara, geçmişlerine ve birbirlerine karşı artan sevgi şuuru aşılar. Bu bakımdan günümüzde tarih, geçmişle öğrenme aracı olmaktan çıkmış, milletlerin geçmişten zamanımıza kadar ortaya koydukları kültür değerlerini inceleme dalı haline gelmiştir.

Tarihteki olay ve olguların gerçekleşip gerçekleşmediğini araştırmadan, olay ve olguların sebepleri üstünde gerektiği kadar durmadan faaliyette bulunmak önemli bir eksiklik olacaktır. Gerçekliğin ortaya çıkmasına sebep olan faktörler ortadan kaldırılarak, gerçek belge ve bilgilere ulaşılmalıdır.

II.IV.I Tarih Derslerinin İşlenmesi

II.IV.I.1 Tarih Öğretiminde Yöntem

Öğretim yöntemi, öğrencileri istenen amaçlara ulaştırmak için takip edilen yol, öğretmen ve öğrencilerin öğrenim için yaptığı planlı etkinliklerdir.

Çağımızda öğrenme sorumluluğunu öğrenciye yükleyen değişik yöntem teknikler kabul edilmektedir. Bu noktadan hareketle öğretmen, öğrenciye yol göstermeli ve bilgileri daha kolay kavramalarına yardımcı olmalıdır. Öğrenci kendi çabaları ile bilgiye ulaşabilir. Böylece eğitim-öğretim öğretmen merkezli durumdan öğrenci merkezli şekle sokulabilir. Asıl önemli olan öğrencilerin hazır bilgileri kullanmaları yerine, kendilerinin bilgileri üretip kullanmalarını sağlamaktır.

Öğretmen, Sosyal Bilgiler dersi içerisinde, birden çok yöntem kullanmak durumunda kalmaktadır. Ülkemizde yapılan bazı araştırmalara göre, öğretmenlerin çoğu anlatım ve soru cevap yöntemini kullanmakla birlikte, gözlem, inceleme, araştırma, proje, problem çözme metotları da uygulanmaktadır.

İlköğretim okullarında okuyan öğrenciler tarih konularını ilk defa dördüncü sınıfta görürler. Bu noktadan sonra Sosyal Bilgiler dersi branş öğretmenleri tarafından verilmeye başlanır ve öğrenciler artık daha profesyonel bir tarih öğrenimine başlarlar. 6. ve 7. sınıflarda Sosyal Bilgiler derslerinde tarih konuları devam eder, 8.sınıfta İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi görülmeye başlanır.

II.IV.II -7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Yer Alan Tarih Ders Konularının İşlenişi

İstanbul'un Fethi konusu ele alınmadan önce Osmanlı-Bizans ve Osmanlı-Balkan devletleri arasındaki siyasal ilişkilerden bahsederken Osmanlı Devleti'nin sınırlarının genişlemesini, Bizans İmparatorluğunun Osmanlı Devleti ile olan

17. ve 18. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin doğu siyasetinin en önemli bir parçasını oluşturan İran siyasetinin sonuçları, (*Haritalar üzerinde doğu siyasetinin açıklanması, Kasr-ı Şirin antlaşmasına göre Osmanlı devletinin sınırlarının harita üzerinde belirlenmesi, Macaristan- Osmanlı sınırının tespit edilmesi*) Osmanlı'nın Avrupa karşısında duraklaması (*Karlofça Antlaşması'yla başlayan duraklamanın harita üzerinde belirtilmesi, Pasarofça ve Belgrat Antlaşmalarına göre Osmanlı'nın sınırlarını gösteren haritanın incelenmesi*), Rusya'nın güçlü bir devlet olarak Osmanlı karşısında yer almaya başlaması, iç isyanların devlet siyasetine olan etkileri üzerinde durulması yararlı olacaktır. Konu ile ilgili olarak, Osmanlı Devleti duraklama dönemi haritası, Osmanlı Devleti'nin yıkılışı videokaset ve CD'leri kullanılabilir.

Fransız İhtilali konusu işlenirken Fransa'nın genel durumundan bahsedilebilir. Fransız ihtilalini ortaya çıkaran sebepler ve maddeleştirilebilir. İhtilalin sonuçları karşılaştırmalı olarak bir tablo şekline sokularak gerek Avrupa'da, gerek Osmanlı'da gerekse dünyadaki etkilerinin öğrenciler tarafından daha kolay kavranılması sağlanabilir. Osmanlı Devleti sınırları içerisinde yaşayan Sırp ve Yunan isyanları üzerinde durulabilir. Trablusgarp, Balkan ve Birinci Dünya Savaşlarının sebepleri, sonuçları ortaya konularak haritalar kullanılarak konu genişletilebilir. Haritalar üzerinde savaşların yapıldığı cepheler bulunarak işaretlenebilir.

Osmanlı Devleti Kültür Ve Uygarlık konuları işlenirken genellikle resimler, tablolar ve şekiller kullanılmalıdır. Devlet yönetiminden bahsederken önceden hazırlanan şemalar kullanılabilceği gibi konunun işlenişi esnasında da bu şemalar oluşturulabilir. Boş olarak hazırlanan tabloların öğrencilerin yapılan açıklamalara uygun olarak doldurulması istenebilir. Osmanlı Devleti ile ilgili bazı bilgilerin kalıcılığını artırabilecek etkinlikler ders esnasında veya sonrasında kullanılabilir.

BÖLÜM III

III. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu bölümde araştırma ile ilgili olarak araştırmanın modeli, evreni, örnekleme, verilerin toplanması ve verilerin analizi çalışmalarına yer verilmiştir.

III. 1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırmada ilköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler derslerindeki harita, grafik ve şekillerin kavranma düzeyleri tespit edilmiştir. Bu amaçların gerçekleştirilmesi için alan araştırması yöntemine bağlı kalınarak, **tarama modeli** kullanılmıştır.

“**Tarama** modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez” (Karasar, 2002: 77).

III. 2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evrenini ve örneklemini, Aksaray ili Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ilköğretim okullarında görev yapmakta olan Sosyal Bilgiler öğretmenleri ve bu okullarda okuyan ilköğretim 7. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Örneklem, evrenden daha doğrusu hedef evrenden belli kurallara göre seçilen ve her bakımdan bu evreni temsil eden küçük bir kümedir (Karasar, 2002: 67). Örneklem temsilliliği de onun yansız olarak (random) seçilmesi, ilgilenilen özellikler bakımından evrendeki birimlerin benzeşikliği ve örneklemin belli bir büyüklüğe sahip olması gibi bazı özelliklere bağlıdır. Özde bu özellikleri ortalamaların standart hatası formülünde görmek mümkündür (Balcı, 2004: 80).

III. 3. VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırmanın planı doğrultusunda literatür taraması yapılmıştır. Elde edilen bilgilerden, çalışmanın hazırlanması aşamalarında özellikle de kavramsal çerçevenin oluşturulması aşamalarında yararlanılmıştır.

Araştırma için, uzman kişilerin desteği de alınarak iki bölümden oluşan bir anket oluşturulmuştur (Ek: 1). Anketin oluşturulmasında Yrd. Doç. Dr. Salih Şahin'in büyük desteği olmuştur.

Anketimizin birinci bölümünde ankete katılanların kişisel bilgilerini içeren 2 soru yer almaktadır. Bu soruların amacı mezun olunan bölümlerin ve öğretmenlik süresinin, anket sorularına verilen cevaplara olan etkisini belirlemeye yöneliktir. Anketin ikinci bölümünde ise ilköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersindeki harita, grafik ve şekillerin kavranma düzeyi'ni ölçmeye yarayan 32 adet Likert tipi soru yer almaktadır.

Anket oluşturulduktan sonra ön uygulaması on okuldaki öğretmene yapılmıştır. Uygulama sonrası alınan görüşler doğrultusunda, gerekli düzenlemeler yapılarak ankete son şekli verilmiştir.

Anketin uygulanabilmesi sırasıyla, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü, Milli Eğitim Bakanlığı APK, Aksaray Valiliği, Aksaray İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından izinler verilmiştir (Ek: 2). Gerekli izinler alındıktan sonra anket ilköğretim okullarında uygulanarak veriler elde edilmiştir.

III. 4. VERİLERİN ANALİZİ

Anket sonucunda elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmaya katılan öğretmenler hakkında tanımlayıcı bilgiler sağlamak amacıyla ilk olarak birinci ve ikinci bölümde yer alan soruların frekans dağılımları ve yüzdeleri grafikler

yardımıyla ortaya konulmuştur. İstatistiksel analiz verilerinin normal dağılıma uyup uymadığını belirlemek için Kolmogorov-Smirnov testi kullanılmıştır.

III.4.1. “İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Derslerindeki Harita, Grafik ve Şekillerin Kavranma Düzeyi” Anketinin Güvenirlilik Çalışması

“İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Derslerindeki Harita, Grafik ve Şekillerin Kavranma Düzeyi” anketinin güvenilirlik çalışması yapılması amacıyla Aksaray ili sınırları içerisinde 10 farklı okulda anket uygulanmıştır.

Ön uygulama sonucu veriler SPSS programı ile değerlendirilerek analiz yapılmıştır. Çalışmada analizler için elde edilen anlamlılık düzeyleri. 0.05 ve 0.01 hata düzeylerinde değerlendirilmiştir. Dolayısıyla çalışmadaki analiz sonuçları % 95 ve % 99 güven seviyesinde yorumlanmıştır.

BÖLÜM IV

IV. BULGULAR VE YORUMLAR

IV.1. İstatistiksel Analizler

Çalışmaya katılan öğretmenler hakkında tanımlayıcı bir bilgi sağlamak amacıyla ilk olarak anketin birinci ve ikinci bölümünde yer alan soruların frekans dağılımları ve yüzdeleri verilmiş ve yüzdelere ilişkin dağılımlar grafiklerle gösterilmiştir. Daha sonra ölçeği meydana getiren maddeler için tanımlayıcı istatistiklerde verilerek maddelere verilen cevaplar arasındaki ortalama farklılıklar ve değişkenlikler betimsel olarak ele alınmıştır.

İstatistiksel analizler verilerin normal dağılıma uyup uymamasına göre parametrik ve nonparametrik olarak iki kısma ayrılırlar. Bu nedenle bu çalışmada ilk olarak Kolmogorov-Smirnov testi ile verilerin normal dağılıma uyup uymadığı incelenmiştir. Ölçekte yer alan maddelerin normal dağılıma uymadığı görüldüğünden iki grubun (mezun olunan yüksek öğretim kurumu) karşılaştırmasına ilişkin testlerde normallik varsayımı sağlanmadığı için Mann-Whitney U testi, ikiden fazla grubun olduğu durumda (öğretmenlik süresi) ise Kruskal-Wallis H testi kullanılmıştır. Eğer ikiden fazla grubun karşılaştırmasında gruplar arası farklılıklar istatistiksel olarak anlamlı bulunmuş ise hangi grupların birbirinden farklı olduğunun tespit edilmesi için çoklu karşılaştırma (multiple comparisons, scheffe) testleri kullanılmıştır.

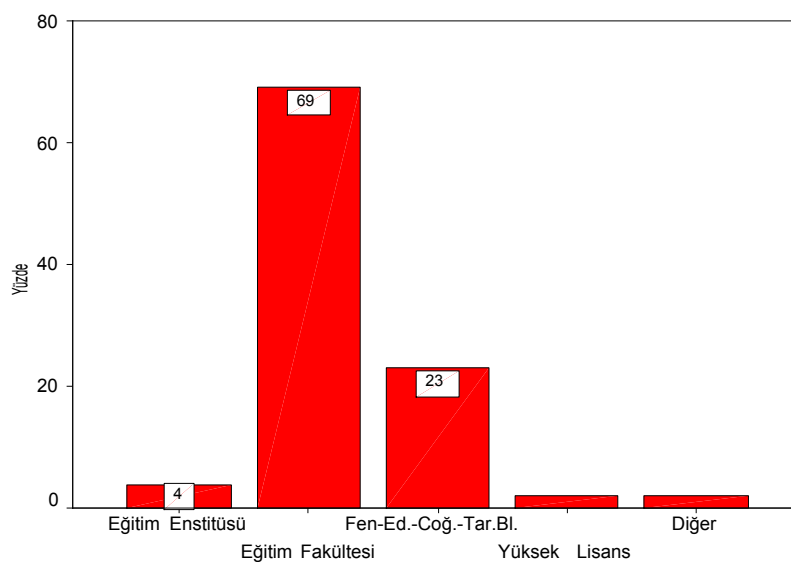
Çalışmada analizler için elde edilen anlamlılık düzeyleri. 0.05 ve 0.01 hata düzeylerinde değerlendirilmiştir. Dolayısıyla çalışmadaki analiz sonuçları %95 ve %99 güven seviyesinden yorumlanmıştır. Yapılan istatistiksel testlerin yorumlanmasını kolaylaştırmak için istatistiksel testlere ilişkin tabloların her birinde ayrıca ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir. Tüm analizler ölçeği meydana getiren maddeler düzeyinde ayrı ayrı yapılmıştır. Çalışmada yer alan analizler SPSS 13.0 paket programı kullanılarak elde edilmiştir.

IV.1. Frekans Dağılımlarına İlişkin Tablolar Ve Grafikler

	Frekans	Yüzde	Birikimli Yüzde
Eğitim Enstitüsü	2	3,8	3,8
Eğitim Fakültesi	36	69,2	73,1
Fen-Edebiyat-Coğrafya-Tarih Bölümü	12	23,1	96,2
Yüksek Lisans	1	1,9	98,1
Diğer	1	1,9	100,0
Toplam	52	100,0	

Tablo 2: En son mezun olduğunuz yüksek öğretim kurumu?

Yukarıdaki tablodan da görüldüğü gibi deneklerin çoğunluğu (%69.2) Eğitim Fakültesi'nden mezundur. Fen-Edebiyat-Coğrafya-Tarih Bölümü'nden mezunların oranı ise %23.1'dir. En son mezun olunan öğretim kurumlarının yüzdesel dağılımları aşağıdaki grafik yardımıyla görsel olarak izlenebilir.

Grafik 6: Öğretmenlerin mezuniyet dağılımları

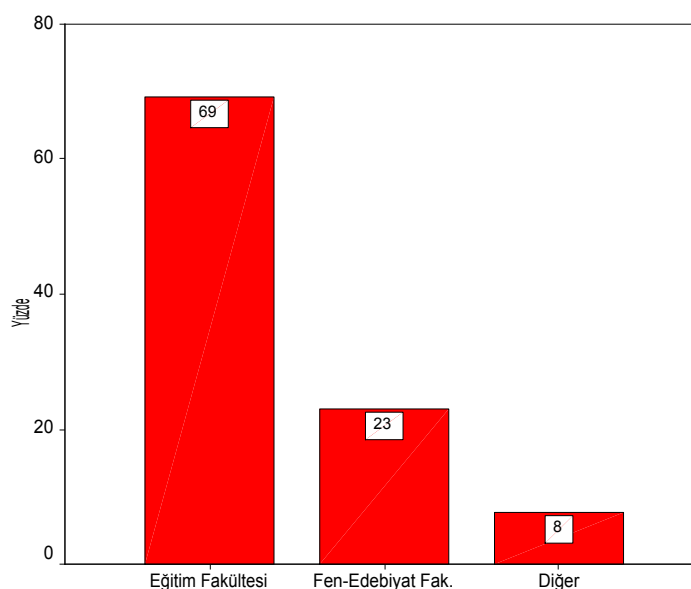
Gerek yukarıdaki grafikten gerekse Tablo 1.'den görüldüğü gibi Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans ve Diğer yerlerden mezun olanların sayısı oldukça azdır

(Toplam 4 kişi). Dolayısıyla bu gruplar yapılacak istatistiksel analizlere katılamazlar. Yapılacak analizlerin daha sıhhatli olması amacıyla en son mezun olunan yüksek öğretim kurumlarının dağılımı aşağıdaki gibi yeniden gruplandırılmıştır.

Yüksek öğretim kurumu	Frekans	Yüzde	Birikimli Yüzde
Eğitim Fakültesi	36	69,2	69,2
Fen-Edebiyat Fakültesi	12	23,1	92,3
Diğer	4	7,7	100,0
Toplam	52	100,0	

Tablo 3: En son mezun olduğunuz yüksek öğretim kurumu?

Tablo 2'den görüldüğü gibi deneklerin %69.2'si Eğitim Fakültesi, %23.1'i Fen-Edebiyat Fakültesi, %7.7'si ise diğer yüksek öğretim kurumlarından mezundur. Bu durum aşağıdaki grafik yardımıyla da görülebilir. Anketimize katılan öğretmenlerin çoğunluğunu (% 69) Eğitim Fakültesi mezunu olan öğretmenler oluşturmaktadır.

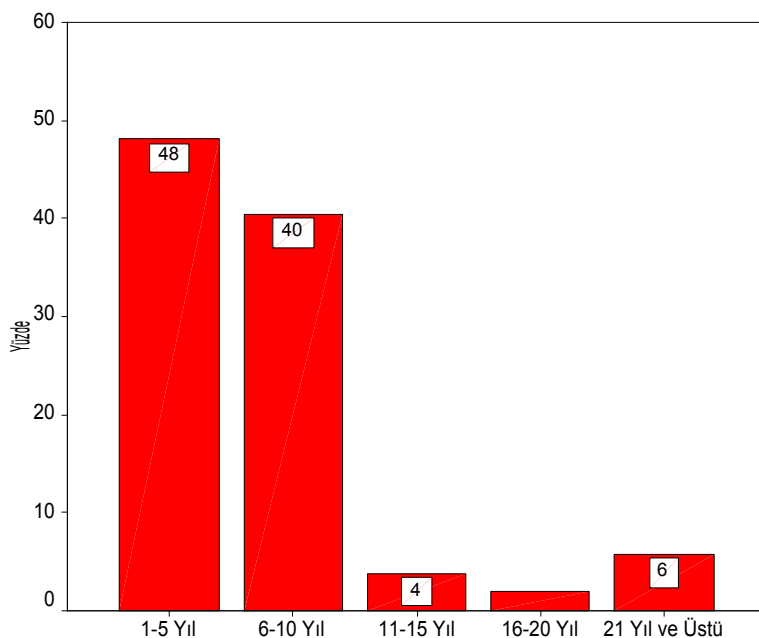

Grafik 7: Öğretmenlerin en son mezuniyet dağılımı

	Frekans	Yüzde	Birikimli Yüzde
1-5 Yıl	25	48,1	48,1
6-10 Yıl	21	40,4	88,5
11-15 Yıl	2	3,8	92,3
16-20 Yıl	1	1,9	94,2
21 Yıl ve Üstü	3	5,8	100,0
Toplam	52	100,0	

Tablo 4: Kaç yıldır öğretmenlik yapıyorsunuz?

Tablo 3.'den görüldüğü gibi öğretmenlerin %48.1'i 1-5 yıldır bu mesleği yapmaktayken %40.4'ü 6-10 yıl arasında bu mesleği yapmaktadır. Geriye kalan %11.5'lik kesim ise daha fazla süredir bu mesleği yapan öğretmenleri göstermektedir. Ankete katılan öğretmenlerin neredeyse tamamı genç öğretmenlerden oluşmaktadır. Bu durum aşağıdaki grafik yardımıyla da görülebilir.

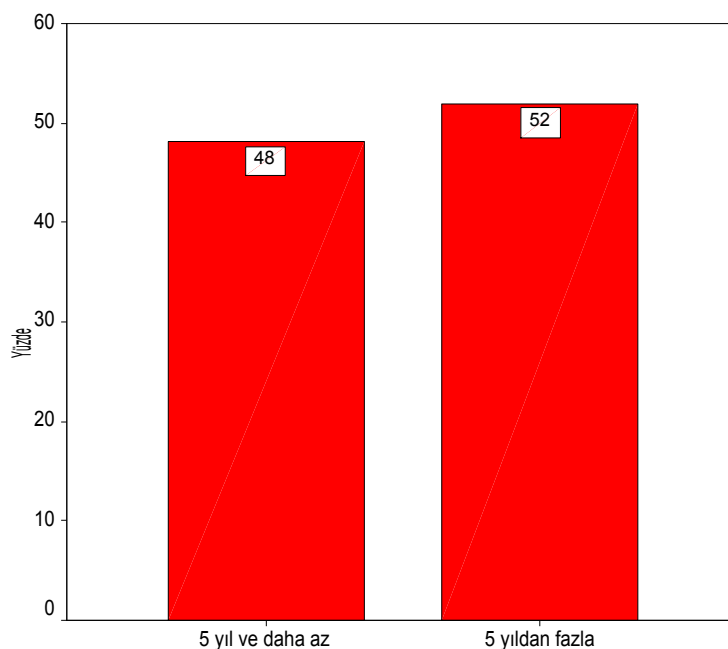
Grafik 8:Öğretmenlerin meslek süreleri dağılımı

Görüldüğü gibi öğretmenlerin meslek sürelerine ilişkin dağılım 5 yılın altı ve üstü şeklinde yoğunlaşmaktadır. Meslek süresine ilişkin karşılaştırmaların yapılabilmesi için bu sorunun aşağıdaki şekilde yeniden gruplandırılması uygun olur.

	Frekans	Yüzde	Birikimli Yüzde
5 yıl ve daha az	25	48,1	48,1
5 yıldan fazla	27	51,9	100,0
Toplam	52	100,0	

Tablo 5: Kaç yıldır öğretmenlik yapıyorsunuz?

Böylece tablo 4'e bakılarak öğretmenlerin %48.1'inin 5 yıl ve daha az süredir bu mesleği icra ettiği, geri kalan %51.9'luk kısmının ise 5 yıldan fazla süredir öğretmenlik yaptığı söylenebilir. Bu durumda yüzde dağılımına ilişkin grafik aşağıdaki gibi oluşur.

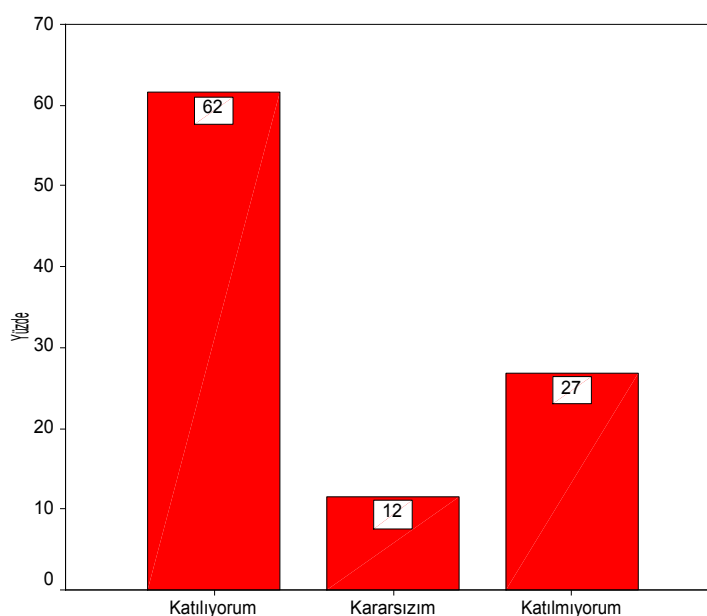
Grafik 9: Öğretmenlerin öğretmenlikte çalışma süreleri

	Frekans	Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	32	61,5	61,5
Kararsızım	6	11,5	73,1
Katılmıyorum	14	26,9	100,0
Toplam	52	100,0	

Tablo 6: Sosyal Bilgiler müfredatı, harita, grafik ve şekillerin kavratılmasını kolaylaştırmaktadır sorusuna verilen cevapların dağılımı

Sosyal Bilgiler müfredatı, harita, grafik ve şekillerin kavratılmasını kolaylaştırmaktadır ifadesine katılıyorum diyenlerin oranı % 61.5 iken katılmıyorum diyenlerin oranı %26.9'dur. Buradan şu sonuca ulaşmamız mümkündür.

Öğretmenlerin çoğunluğu müfredat programının harita, grafik ve şekillerin kavratılmasını kolaylaştırdığını belirtmelerine rağmen hiçte azımsanamayacak bir kısımda (% 26.9) müfredatı bu konuda yetersiz bulmaktadırlar.

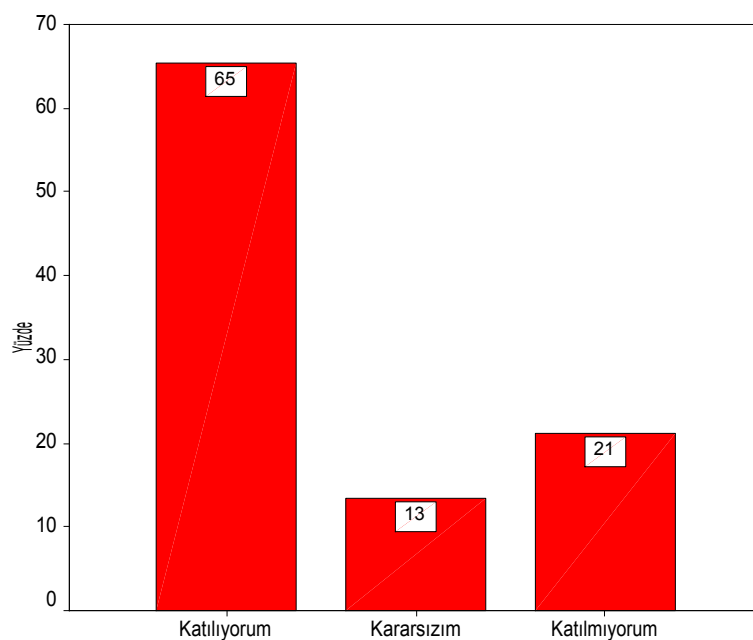

Grafik 10: 1. soruya verilen cevapların dağılımı

	Frekans	Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	34	65,4	65,4
Kararsızım	7	13,5	78,8
Katılmıyorum	11	21,2	100,0
Toplam	52	100,0	

Tablo 7: Harita, grafik ve şekiller, Sosyal Bilgiler müfredatının amaçlarıyla örtüşmektedir.

Harita, grafik ve şekiller, Sosyal Bilgiler müfredatının amaçlarıyla örtüşmektedir ifadesine katılıyorum diyenlerin oranı %65.4 iken katılmıyorum diyenlerin oranı %21.2'dir.

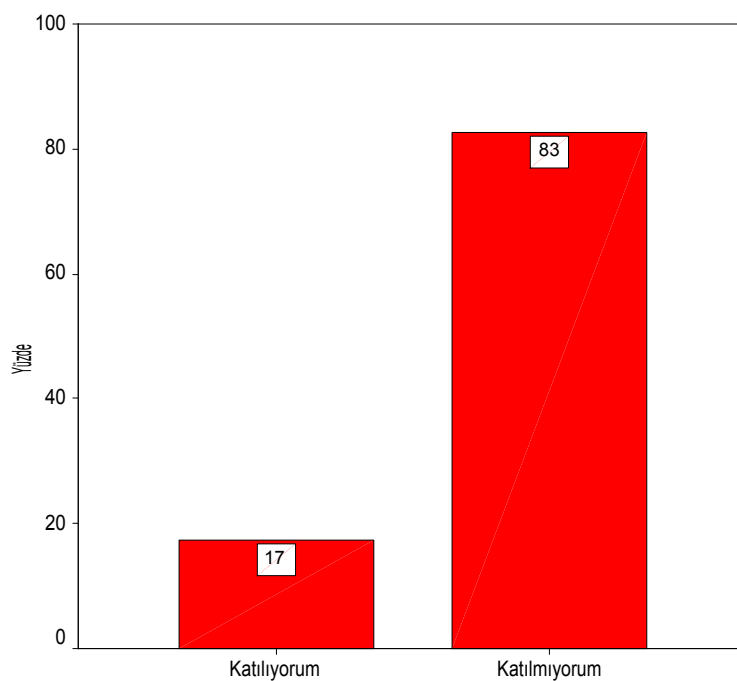
Grafik 11: 2. soruya verilen cevapların dağılımı

	Frekans	Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	9	17,3	17,3
Katılmıyorum	43	82,7	100,0
Toplam	52	100,0	

Tablo 8: Sosyal Bilgiler müfredatı haftalık ders saatleri, harita, grafik ve şekillerin kavratılması için yeterlidir

Sosyal Bilgiler müfredatı haftalık ders saatleri, harita, grafik ve şekillerin kavratılması için yeterlidir ifadesine katılıyorum diyenlerin oranı sadece %17.3 iken katılmıyorum diyenlerin oranı %82.7’dir.

Görüldüğü üzere ankete katılan öğretmenlerin neredeyse tamamına yakını (bkz. Grafik 12), Sosyal Bilgiler derslerinin haftalık ders saatlerinin *harita, grafik ve şekillerin kavratılması* için az olduğunu belirtmektedirler.

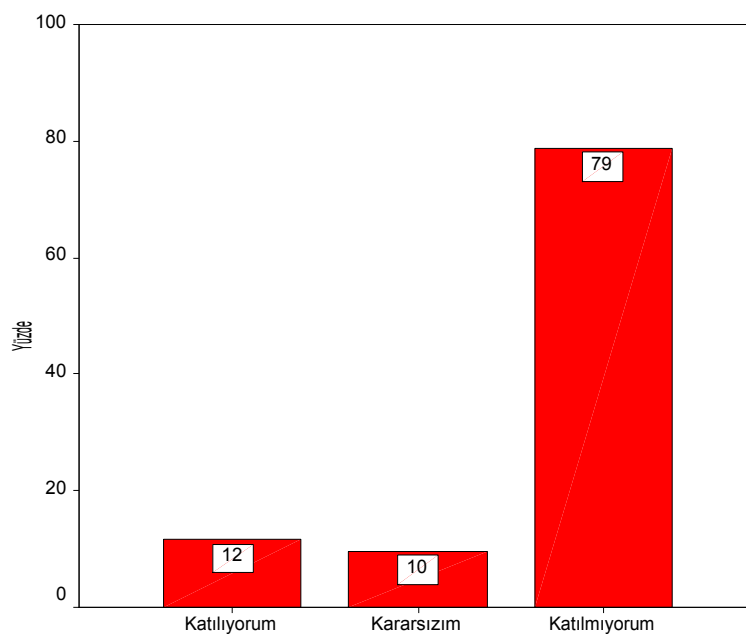

Grafik 12: 3. soruya verilen cevapların dağılımı

	Frekans	Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	6	11,5	11,5
Kararsızım	5	9,6	21,2
Katılmıyorum	41	78,8	100,0
Toplam	52	100,0	

Tablo 9: Sosyal Bilgiler ders kitabı harita, grafik ve şekiller yönünden yeterlidir

Sosyal Bilgiler ders kitabı harita, grafik ve şekiller yönünden yeterlidir ifadesine katılıyorum diyenlerin oranı sadece %11.5 iken katılmıyorum diyenlerin oranı %78.8'dir. Öğretmenlerin, ders kitaplarındaki *harita, grafik ve şekilleri ilgili konuyu açıklama bakımından yeterli düzeyde bulmadıkları* söylenebilir.

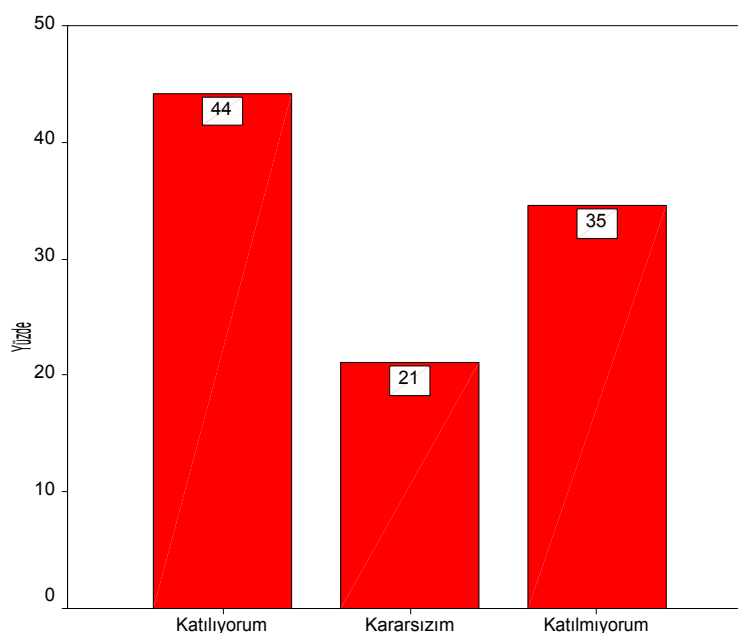
Grafik 13: 4. soruya verilen cevapların dağılımı

	Frekans	Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	23	44,2	44,2
Kararsızım	11	21,2	65,4
Katılmıyorum	18	34,6	100,0
Toplam	52	100,0	

Tablo 10: Sosyal Bilgiler ders kitabındaki harita, grafik ve şekiller öğrencilerin kolayca anlayabileceği tarzda tasarlanmıştır

Sosyal Bilgiler ders kitabındaki harita, grafik ve şekiller öğrencilerin kolayca anlayabileceği tarzda tasarlanmıştır ifadesine katılıyorum diyenlerin oranı %44.2 iken katılmıyorum diyenlerin oranı %34.6'dır.

Ankete katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin % 21'i, ders kitaplarındaki harita, grafik ve şekilleri tasarım (renk, boyut, çekicilik vb.) açısından değerlendirirken düşünce belirtmekten kaçınmışlardır.

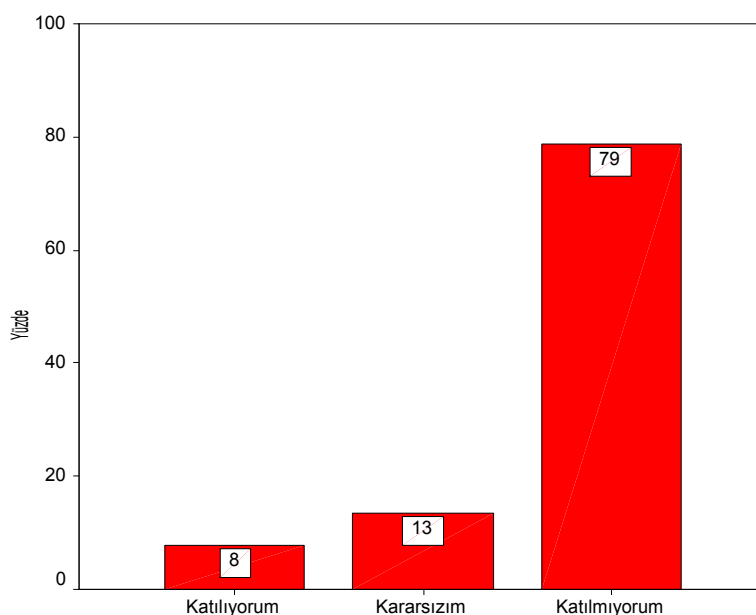

Grafik 14: 5. soruya verilen cevapların dağılımı

	Frekans	Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	4	7,7	7,7
Kararsızım	7	13,5	21,2
Katılmıyorum	41	78,8	100,0
Toplam	52	100,0	

Tablo 11: Sosyal Bilgiler ders kitabındaki harita, grafik ve şekiller konularının kavratılmasında yeterlidir

Sosyal Bilgiler ders kitabındaki harita, grafik ve şekiller konularının kavratılmasında yeterlidir ifadesine katılıyorum diyenlerin oranı sadece %7.7 iken katılmıyorum diyenlerin oranı %78.8'dir. Bu sonuçtan da anlaşıldığı üzere, öğretmenler ders kitaplarındaki harita, grafik ve şekilleri konularının kavranmasında yeterli görmemektedirler.

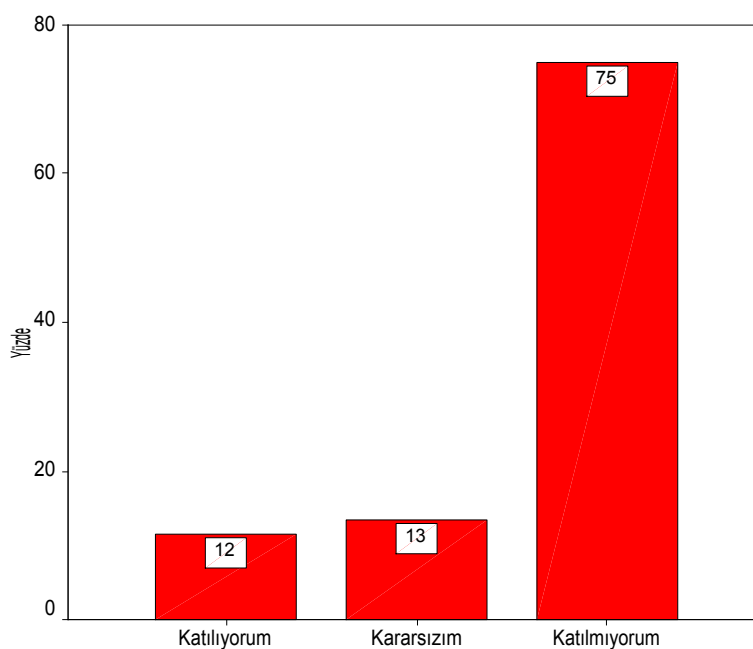

Grafik 15: 6. soruya verilen cevapların dağılımı

	Frekans	Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	6	11,5	11,5
Kararsızım	7	13,5	25,0
Katılmıyorum	39	75,0	100,0
Toplam	52	100,0	

Tablo 12: Sosyal Bilgiler ders kitabındaki harita, grafik ve şekiller öğrencilerin ilgisini çekecek tarzdadır

Sosyal Bilgiler ders kitabındaki harita, grafik ve şekiller öğrencilerin ilgisini çekecek tarzdadır ifadesine katılıyorum diyenlerin oranı sadece %11.5 iken katılmıyorum diyenlerin oranı %75'dir. Bu sonuç doğrultusunda ders kitabındaki harita, grafik ve şekillerin öğrencilerin ilgisini çekici olmadığı söylenebilir.

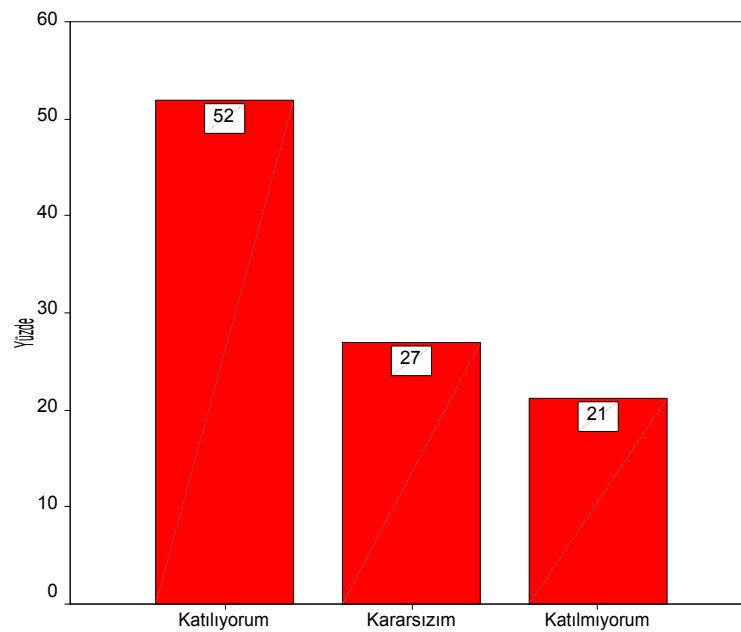

Grafik 16: 7. soruya verilen cevapların dağılımı

	Frekans	Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	27	51,9	51,9
Kararsızım	14	26,9	78,8
Katılmıyorum	11	21,2	100,0
Toplam	52	100,0	

Tablo 13: Sosyal Bilgiler derslerinde harita grafik ve şekiller amaca uygun olarak kavratılmaktadır

Sosyal Bilgiler derslerinde harita grafik ve şekiller amaca uygun olarak kavratılmaktadır ifadesine katılıyorum diyenlerin oranı %51.9 iken katılmıyorum diyenlerin oranı %21.2'dir.

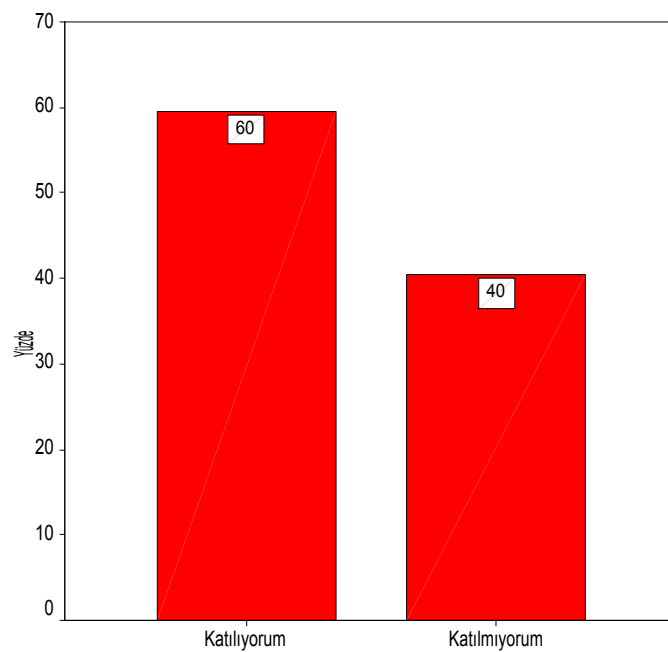

Grafik 17: 8. soruya verilen cevapların dağılımı

	Frekans	Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	31	59,6	59,6
Katılmıyorum	21	40,4	100,0
Toplam	52	100,0	

Tablo 14: Okulumuzda harita odası bulunmaktadır

Okulumuzda harita odası bulunmaktadır ifadesine katılıyorum diyenlerin oranı %59.6 iken katılmıyorum diyenlerin oranı %40.4'dür

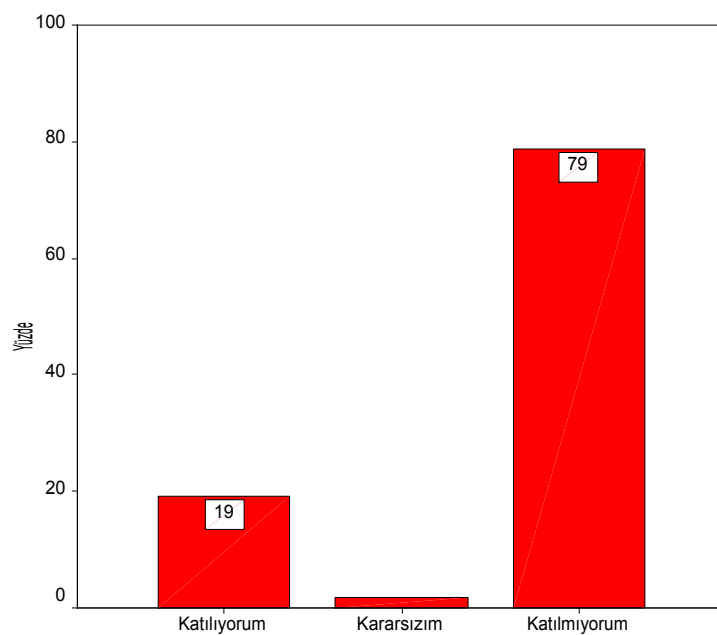

Grafik 18: 9. soruya verilen cevapların dağılımı

	Frekans	Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	10	19,2	19,2
Kararsızım	1	1,9	21,2
Katılmıyorum	41	78,8	100,0
Toplam	52	100,0	

Tablo 15: Okulumuzda, bütün konu haritaları bulunmaktadır

Okulumuzda, bütün konu haritaları bulunmaktadır ifadesine katılıyorum diyenlerin oranı sadece %19.2 iken katılmıyorum diyenlerin oranı %78.8'dir. Sonuçtan da anlaşıldığı gibi birçok okulda konu haritaları eksiktir.

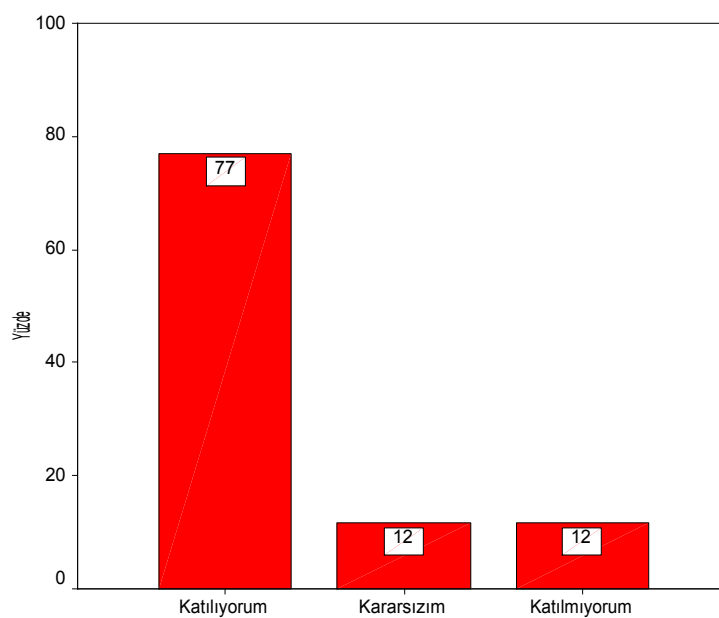

Grafik 19: 10. soruya verilen cevapların dağılımı

	Frekans	Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	40	76,9	76,9
Kararsızım	6	11,5	88,5
Katılmıyorum	6	11,5	100,0
Toplam	52	100,0	

Tablo 16: Harita, grafik ve şekiller, ders planları yapılırken göz önünde bulundurulmaktadır

Harita, grafik ve şekiller, ders planları yapılırken göz önünde bulundurulmaktadır ifadesine katılıyorum diyenlerin oranı %76.9 iken katılmıyorum diyenlerin oranı sadece %11.5'dir.

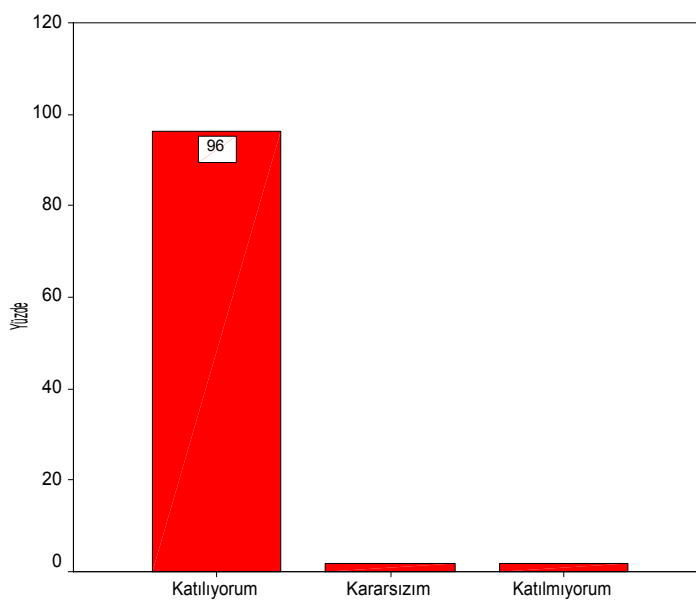

Grafik 20: 11. soruya verilen cevapların dağılımı

	Frekans	Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	50	96,2	96,2
Kararsızım	1	1,9	98,1
Katılmıyorum	1	1,9	100,0
Toplam	52	100,0	

Tablo 17: Sosyal Bilgiler derslerinde haritalardan yararlanmaya çalışılmaktadır.

Sosyal Bilgiler derslerinde haritalardan yararlanmaya çalışılmaktadır ifadesine katılıyorum diyenlerin oranı %96.2 iken katılmıyorum diyenlerin oranı sadece %1.9'dur

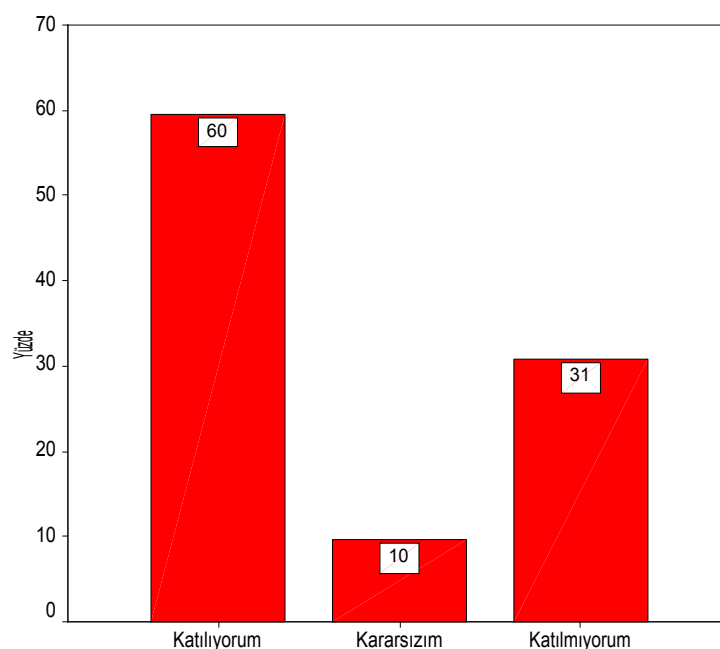

Grafik 21: 12. soruya verilen cevapların dağılımı

	Frekans	Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	31	59,6	59,6
Kararsızım	5	9,6	69,2
Katılmıyorum	16	30,8	100,0
Toplam	52	100,0	

Tablo 18: Ders esnasında öğrencilerin haritalardan yaralanmaları için gerekli süre verilmektedir

Ders esnasında öğrencilerin haritalardan yaralanmaları için gerekli süre verilmektedir ifadesine katılıyorum diyenlerin oranı %59.6 iken katılmıyorum diyenlerin oranı %30.8'dir

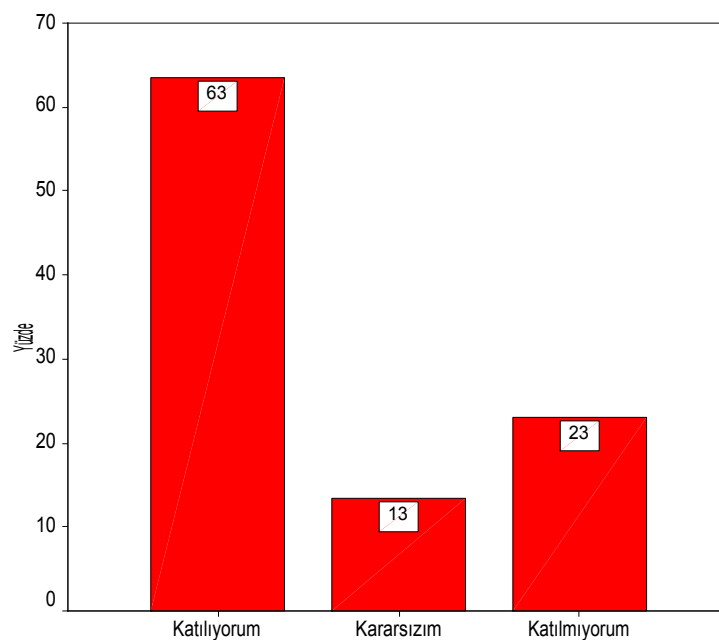

Grafik 22: 13. soruya verilen cevapların dağılımı

	Frekans	Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	33	63,5	63,5
Kararsızım	7	13,5	76,9
Katılmıyorum	12	23,1	100,0
Toplam	52	100,0	

Tablo 19: Öğrencilerin harita, grafik ve şekillere olan ilgilerini artırmak için çeşitli faaliyetler yapılmaktadır.

Öğrencilerin harita, grafik ve şekillere olan ilgilerini artırmak için çeşitli faaliyetler yapılmaktadır ifadesine katılıyorum diyenlerin oranı %63.5 iken katılmıyorum diyenlerin oranı %23.1'dir

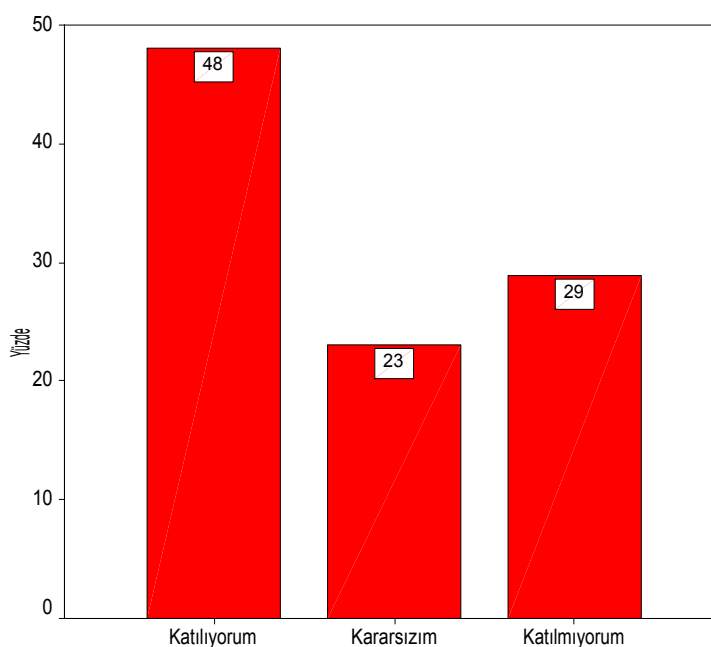

Grafik 23: 14. soruya verilen cevapların dağılımı

	Frekans	Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	25	48,1	48,1
Kararsızım	12	23,1	71,2
Katılmıyorum	15	28,8	100,0
Toplam	52	100,0	

Tablo 20: Harita, grafik ve şekillerin kavratılmasında, bireysel farklılıklara dikkat edilmektedir

Harita, grafik ve şekillerin kavratılmasında, bireysel farklılıklara dikkat edilmektedir ifadesine katılıyorum diyenlerin oranı %48.1 iken katılmıyorum diyenlerin oranı %28.8'dir.

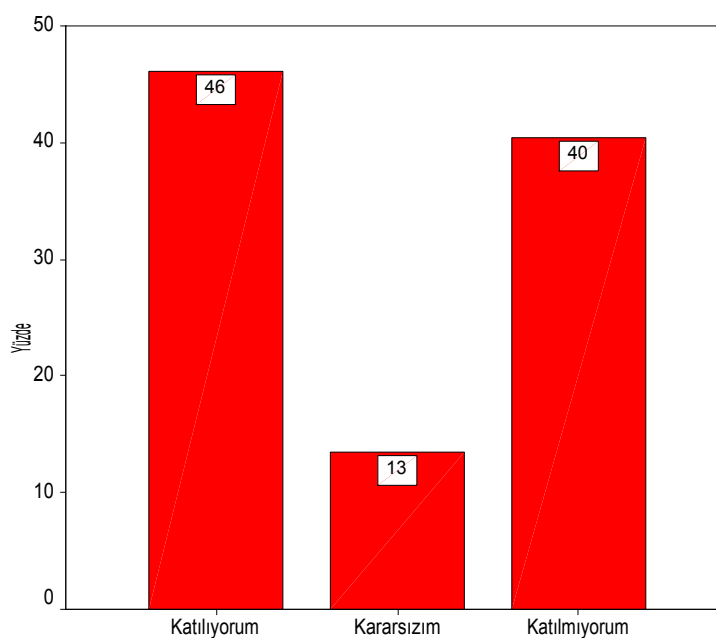

Grafik 24: 15. soruya verilen cevapların dağılımı

	Frekans	Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	24	46,2	46,2
Kararsızım	7	13,5	59,6
Katılmıyorum	21	40,4	100,0
Toplam	52	100,0	

Tablo 21: Harita, grafik ve şekillerin kavratılmasında görülen eksiklikleri ders dışı etkinliklerle gidermeye çalışılmaktadır

Harita, grafik ve şekillerin kavratılmasında görülen eksiklikleri ders dışı etkinliklerle gidermeye çalışılmaktadır ifadesine katılıyorum diyenlerin oranı %46.2 iken katılmıyorum diyenlerin oranı %40.4'dür.

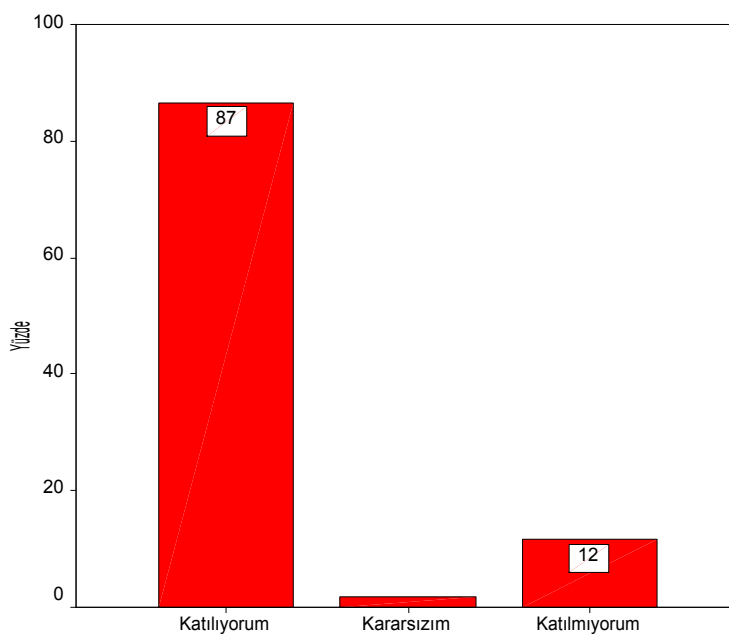

Grafik 25: 16. soruya verilen cevapların dağılımı

	Frekans	Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	45	86,5	86,5
Kararsızım	1	1,9	88,5
Katılmıyorum	6	11,5	100,0
Toplam	52	100,0	

Tablo 22: Öğrencilere harita, grafik ve şekillerin daha iyi kavranması için ev ödevleri verilmektedir

Öğrencilere harita, grafik ve şekillerin daha iyi kavranması için ev ödevleri verilmektedir ifadesine katılıyorum diyenlerin oranı %86.5 iken katılmıyorum diyenlerin oranı sadece %11.5'dir. Öğretmenlerin çoğunluğu ev çalışmalarını verilmesini istemektedirler.

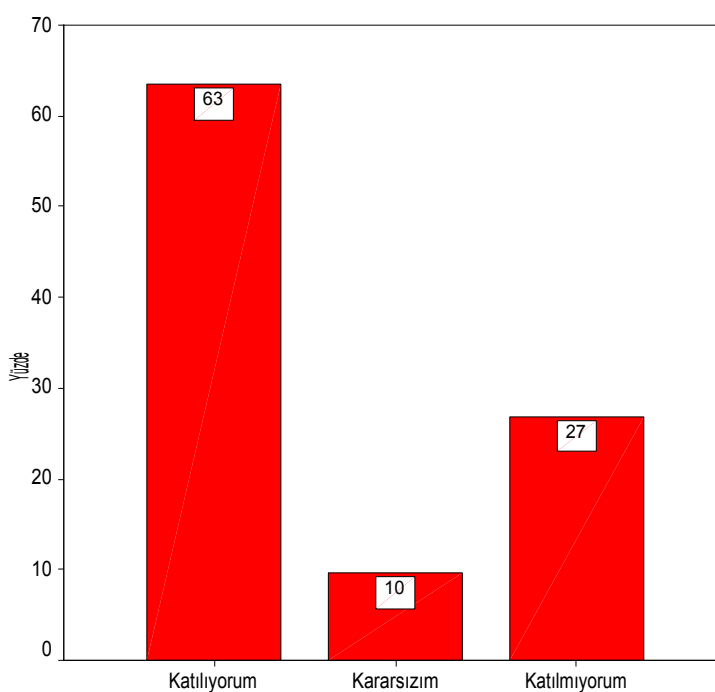

Grafik 26: 17. soruya verilen cevapların dağılımı

	Frekans	Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	33	63,5	63,5
Kararsızım	5	9,6	73,1
Katılmıyorum	14	26,9	100,0
Toplam	52	100,0	

Tablo 23: Öğrencilerin, harita, grafik ve şekilleri yeterli düzeyde kavrayıp kavramadıklarını ölçmek için, çeşitli yöntemler kullanılmaktadır.

Öğrencilerin, harita, grafik ve şekilleri yeterli düzeyde kavrayıp kavramadıklarını ölçmek için, çeşitli yöntemler kullanılmaktadır ifadesine katılıyorum diyenlerin oranı %63.5 iken katılmıyorum diyenlerin oranı %26.9'dur.

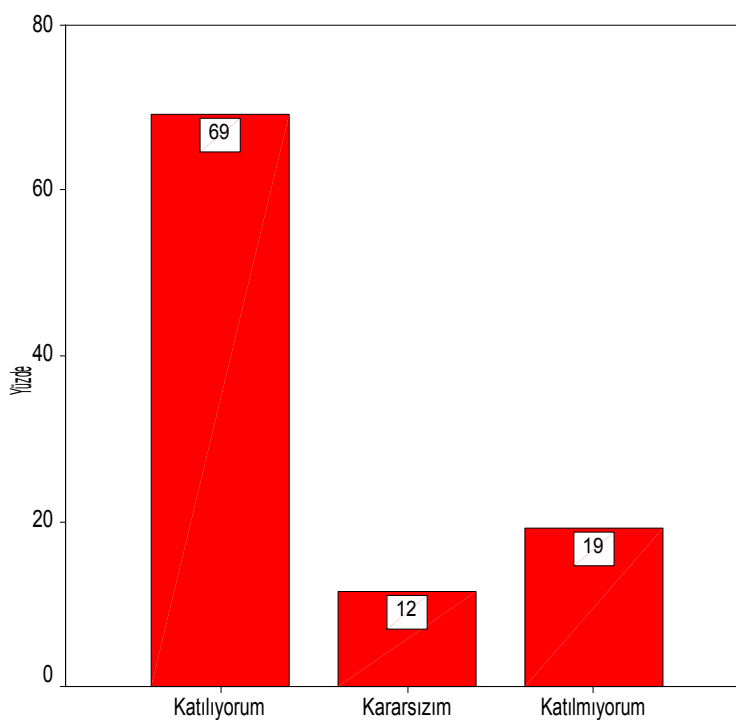

Grafik 27: 18. soruya verilen cevapların dağılımı

	Frekans	Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	36	69,2	69,2
Kararsızım	6	11,5	80,8
Katılmıyorum	10	19,2	100,0
Toplam	52	100,0	

Tablo 24: Sosyal Bilgiler dersinin en önemli aracı haritalardır

Sosyal Bilgiler dersinin en önemli aracı haritalardır ifadesine katılıyorum diyenlerin oranı %69.2 iken katılmıyorum diyenlerin oranı %19.2'dir.

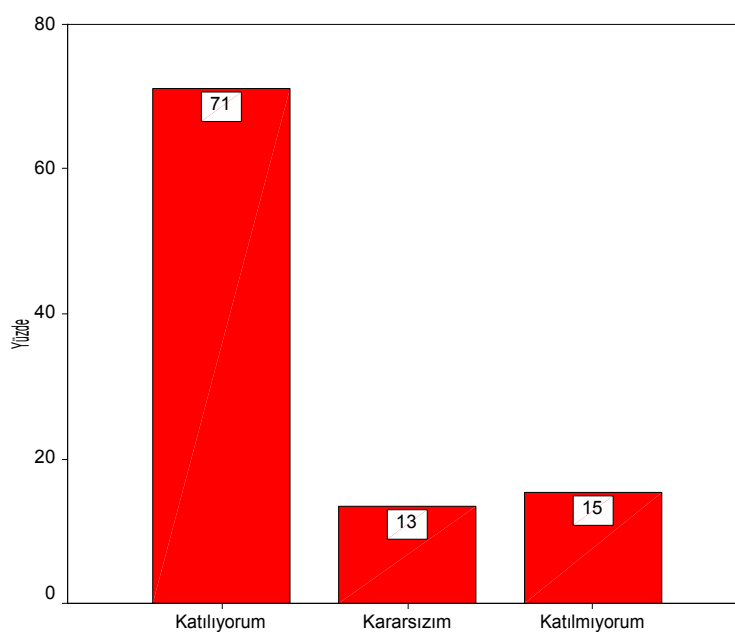

Grafik 28: 19. soruya verilen cevapların dağılımı

	Frekans	Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	37	71,2	71,2
Kararsızım	7	13,5	84,6
Katılmıyorum	8	15,4	100,0
Toplam	52	100,0	

Tablo 25: Harita, grafik ve şekilleri ilgi çekici hale getirerek öğrencilere sunmaya çalışılmaktadır

Harita, grafik ve şekilleri ilgi çekici hale getirerek öğrencilere sunmaya çalışılmaktadır ifadesine katılıyorum diyenlerin oranı %71.2 iken katılmıyorum diyenlerin oranı %15.4'dür

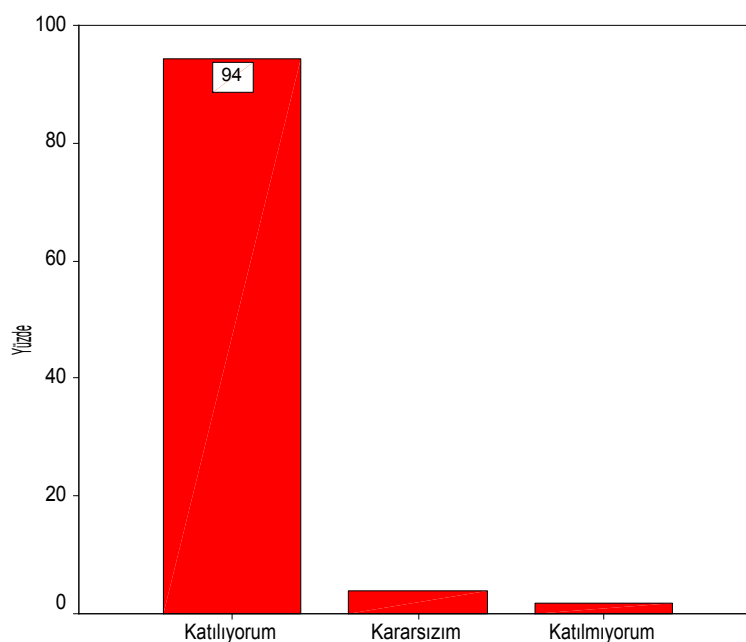

Grafik 29: 20. soruya verilen cevapların dağılımı

	Frekans	Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	49	94,2	94,2
Kararsızım	2	3,8	98,1
Katılmıyorum	1	1,9	100,0
Toplam	52	100,0	

Tablo 26: Motive edilmiş öğrenciler, harita, grafik ve şekilleri daha çabuk kavramaktadırlar

Motive edilmiş öğrenciler, harita, grafik ve şekilleri daha çabuk kavramaktadırlar ifadesine katılıyorum diyenlerin oranı %94.2 iken katılmıyorum diyenlerin oranı sadece %1.9'dur

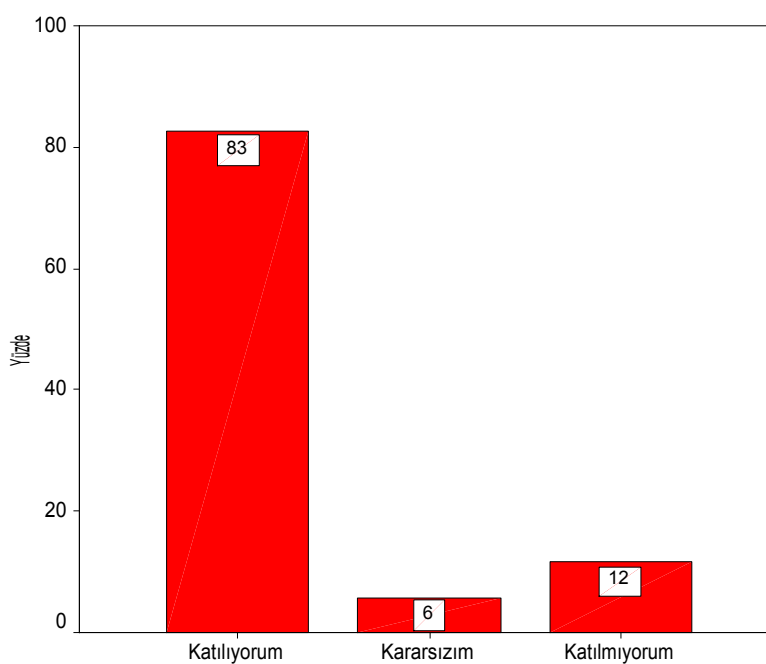

Grafik 30: 21. soruya verilen cevapların dağılımı

	Frekans	Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	43	82,7	82,7
Kararsızım	3	5,8	88,5
Katılmıyorum	6	11,5	100,0
Toplam	52	100,0	

Tablo 27: Harita, grafik ve şekillerin kavranılmasında 6. ve 7. sınıf öğrencileri arasında farklılıklar görülmektedir

Harita, grafik ve şekillerin kavranılmasında 6. ve 7. sınıf öğrencileri arasında farklılıklar görülmektedir ifadesine katılıyorum diyenlerin oranı %82.7 iken katılmıyorum diyenlerin oranı %11.5’dir

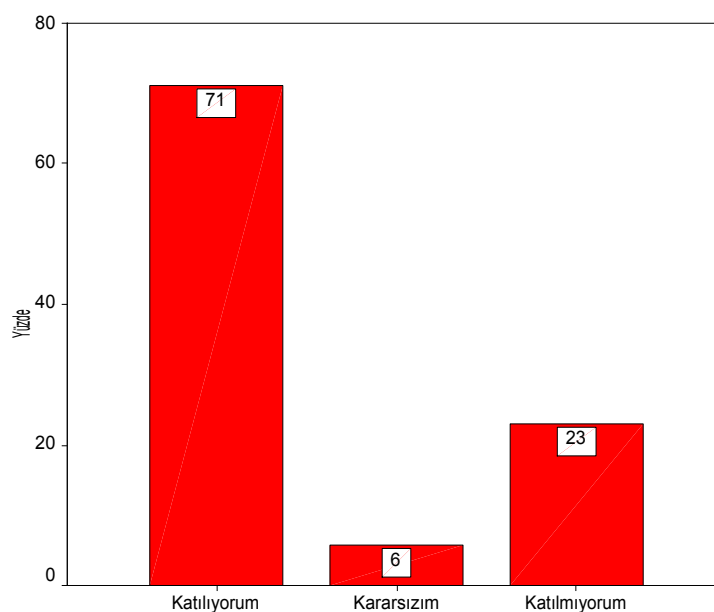

Grafik 31: 22. soruya verilen cevapların dağılımı

	Frekans	Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	37	71,2	71,2
Kararsızım	3	5,8	76,9
Katılmıyorum	12	23,1	100,0
Toplam	52	100,0	

Tablo 28: Öğrencilerin harita, grafik ve şekillere olan ilgilerinin arttırılmasında en etkili faktör öğretmendir

Öğrencilerin harita, grafik ve şekillere olan ilgilerinin arttırılmasında en etkili faktör öğretmendir ifadesine katılıyorum diyenlerin oranı %71.2 iken katılmıyorum diyenlerin oranı %23.1'dir

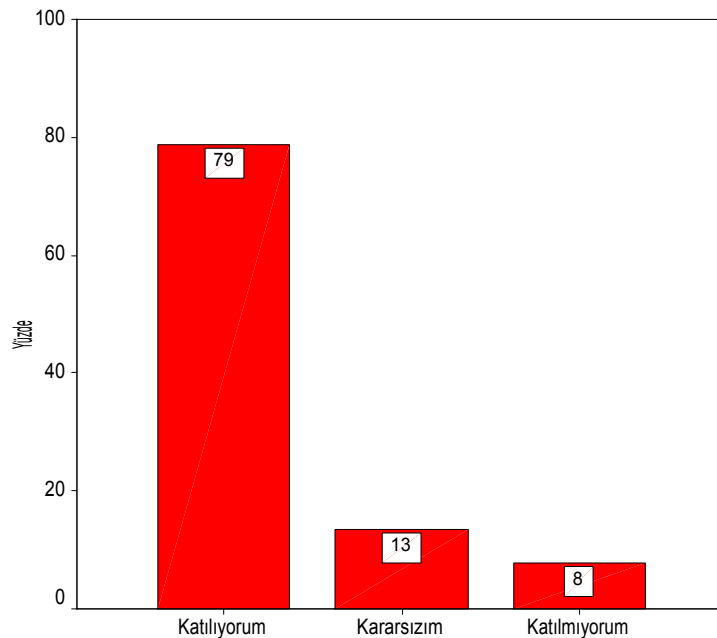

Grafik 32: 23. soruya verilen cevapların dağılımı

	Frekans	Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	41	78,8	78,8
Kararsızım	7	13,5	92,3
Katılmıyorum	4	7,7	100,0
Toplam	52	100,0	

Tablo 29: Harita, grafik ve şekillerin kavranmasında kız ve erkek öğrenciler arasında fark yoktur

Harita, grafik ve şekillerin kavranmasında kız ve erkek öğrenciler arasında fark yoktur ifadesine katılıyorum diyenlerin oranı %78.8 iken katılmıyorum diyenlerin oranı %7.7'dir.

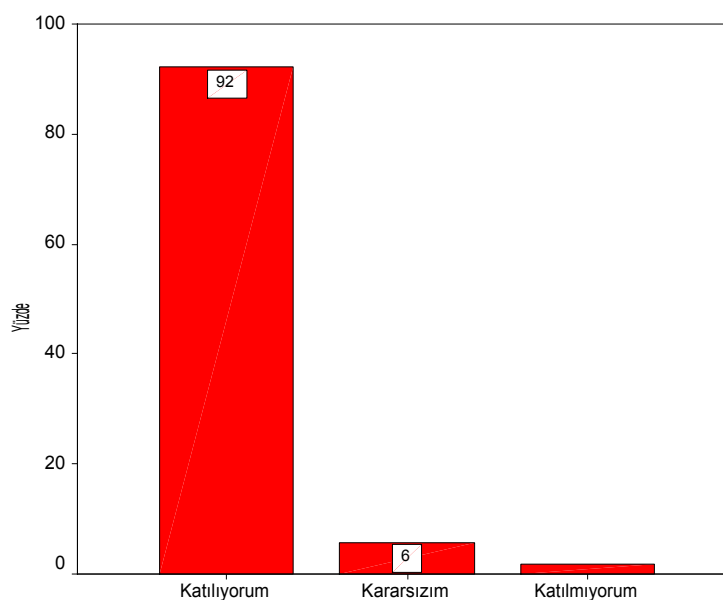

Grafik 33: 24. soruya verilen cevapların dağılımı

	Frekans	Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	48	92,3	92,3
Kararsızım	3	5,8	98,1
Katılmıyorum	1	1,9	100,0
Toplam	52	100,0	

Tablo 30: Sosyal Bilgiler ders kitapları seçilirken harita, grafik ve şekiller yönünden zengin olmasına dikkat edilmelidir

Sosyal Bilgiler ders kitapları seçilirken harita, grafik ve şekiller yönünden zengin olmasına dikkat edilmelidir ifadesine katılıyorum diyenlerin oranı %92.3 iken katılmıyorum diyenlerin oranı sadece %1.9'dur

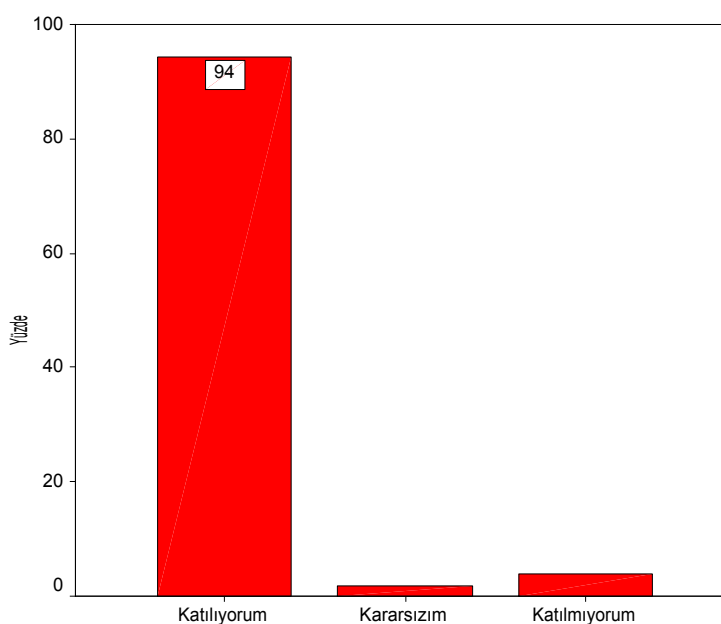
Grafik 34: 25. soruya verilen cevapların dağılımı

	Frekans	Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	49	94,2	94,2
Kararsızım	1	1,9	96,2
Katılmıyorum	2	3,8	100,0
Toplam	52	100,0	

Tablo 31: Sosyal Bilgiler derslerinde, bazı harita, grafik ve şekillerin öğrenciler tarafından çizilmesi kavrama düzeyini arttırabilir

Sosyal Bilgiler derslerinde, bazı harita, grafik ve şekillerin öğrenciler tarafından çizilmesi kavrama düzeyini arttırabilir ifadesine katılıyorum diyenlerin oranı %94.2 iken katılmıyorum diyenlerin oranı sadece %3.8'dir.

Bu sonuçtan da anlaşıldığı gibi, öğretmenler öğrencilerin bizzat harita, grafik ve şekilleri kendilerinin de çizmelerinin yararlı olacağını düşünmektedirler.

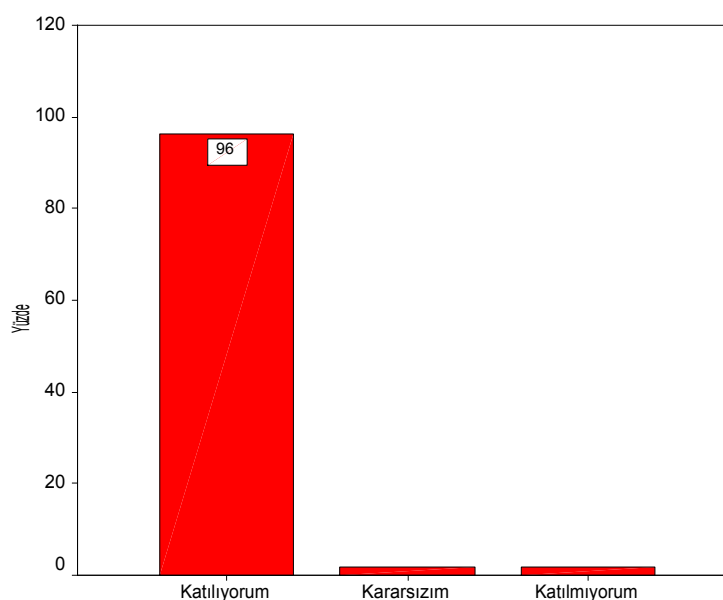
Grafik 35: 26. soruya verilen cevapların dağılımı

	Frekans	Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	50	96,2	96,2
Kararsızım	1	1,9	98,1
Katılmıyorum	1	1,9	100,0
Toplam	52	100,0	

Tablo 32: Sosyal Bilgiler müfredatı haftalık ders saatleri, arttırıldığı zaman öğrencilerin harita, grafik ve şekilleri kavrama düzeyi artacaktır

Sosyal Bilgiler müfredatı haftalık ders saatleri, arttırıldığı zaman öğrencilerin harita, grafik ve şekilleri kavrama düzeyi artacaktır ifadesine katılıyorum diyenlerin oranı %96.2 iken katılmıyorum diyenlerin oranı sadece %1.9'dur.

Ankete katılan öğretmenlerin neredeyse tamamı ders saatlerinin arttırılması yönünde görüş bildirmişlerdir.

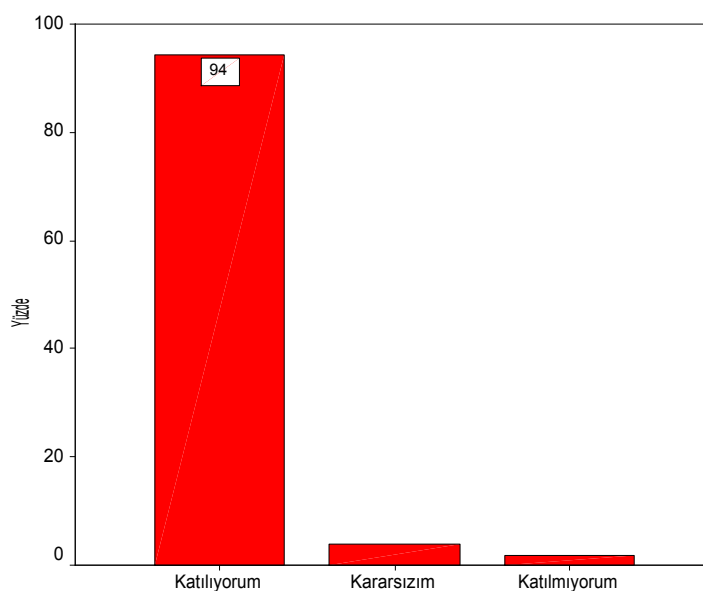

Grafik 36: 27. soruya verilen cevapların dağılımı

	Frekans	Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	49	94,2	94,2
Kararsızım	2	3,8	98,1
Katılmıyorum	1	1,9	100,0
Toplam	52	100,0	

Tablo 33: Harita, grafik ve şekillerin daha iyi kavranması için öğrencilerin atlaslardan yeterince yararlanmaları sağlanmalıdır

Harita, grafik ve şekillerin daha iyi kavranması için öğrencilerin atlaslardan yeterince yararlanmaları sağlanmalıdır ifadesine katılıyorum diyenlerin oranı %94.2 iken katılmıyorum diyenlerin oranı sadece %1.9'dur.

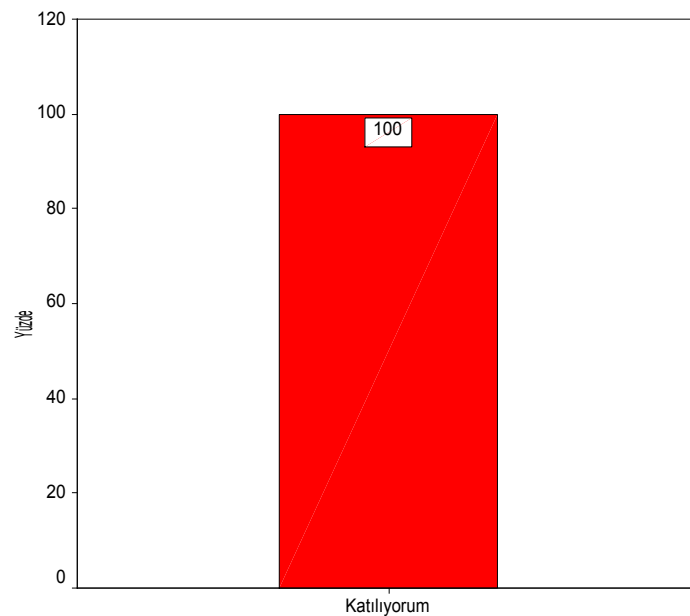

Grafik 37: 28. soruya verilen cevapların dağılımı

	Frekans	Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	52	100,0	100,0

Tablo 34: Harita, grafik ve şekillerin işlevsel bir şekilde kavratılmasında ve daha fazla veriye hızlı bir şekilde ulaşılmada iletişim teknolojisinin etkin bir şekilde kullanılması olumlu katkılar sağlayacaktır

Tüm öğretmenler “*harita, grafik ve şekillerin işlevsel bir şekilde kavratılmasında ve daha fazla veriye hızlı bir şekilde ulaşılmada iletişim teknolojisinin etkin bir şekilde kullanılması olumlu katkılar sağlayacaktır*” ifadesine katıldıklarını belirtmişlerdir.

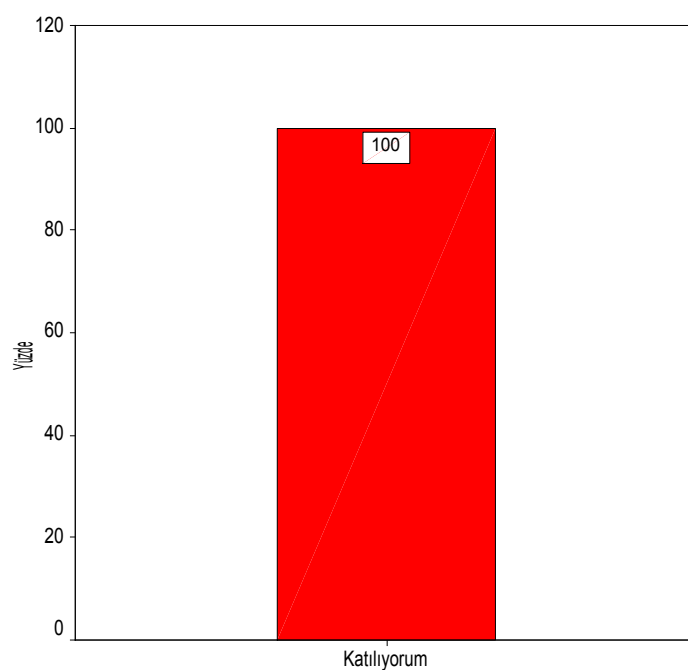

Grafik 38: 29. soruya verilen cevapların dağılımı

	Frekans	Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	52	100,0	100,0

Tablo 35: Yakın çevredeki fiziki ve beşeri unsurlara ait örneklerin harita, grafik ve şekillerin kavratılmasında etkili olacağı düşünülmektedir

Tüm öğretmenler “*yakın çevredeki fiziki ve beşeri unsurlara ait örneklerin harita, grafik ve şekillerin kavratılmasında etkili olacağı düşünülmektedir*” ifadesine katıldıklarını belirtmişlerdir.

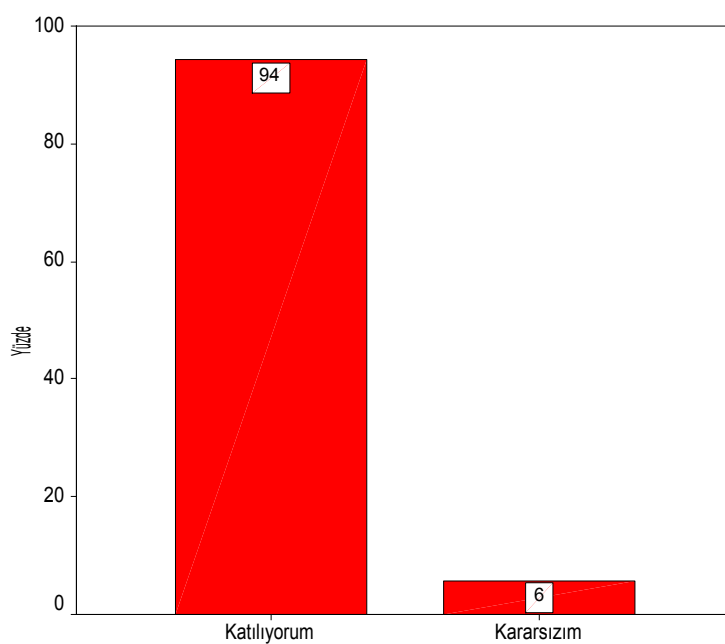

Grafik 39: 30. soruya verilen cevapların dağılımı

	Frekans	Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	49	94,2	94,2
Kararsızım	3	5,8	100,0
Toplam	52	100,0	

Tablo 36: Öğrencilerin, harita, grafik ve şekilleri kavramaları için öğrencilerin sınıfta etkin olmaları sağlanmalıdır

Öğrencilerin, harita, grafik ve şekilleri kavramaları için öğrencilerin sınıfta etkin olmaları sağlanmalıdır ifadesine katılıyorum diyenlerin oranı %94.2 iken bu ifadeye katılmayan yoktur.

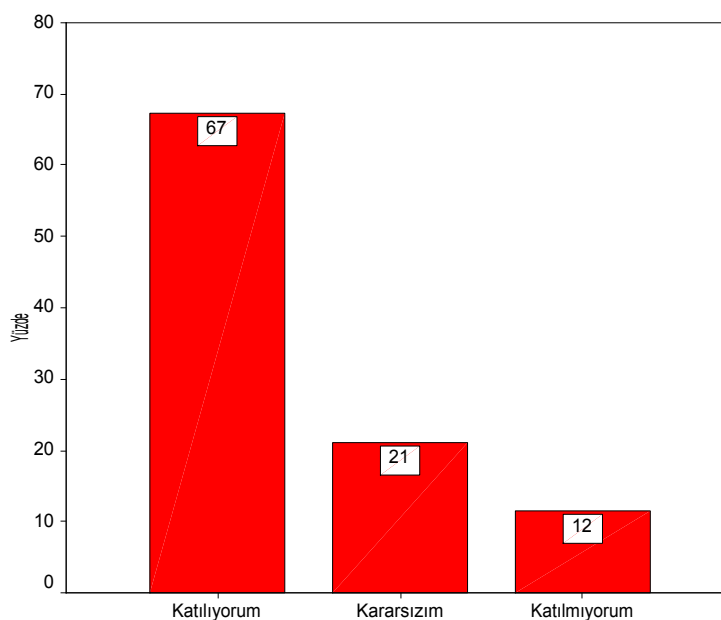

Grafik 40: 31. soruya verilen cevapların dağılımı

	Frekans	Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	35	67,3	67,3
Kararsızım	11	21,2	88,5
Katılmıyorum	6	11,5	100,0
Toplam	52	100,0	

Tablo 37: Harita, grafik ve şekillerin daha iyi kavratılabilmesi için öğrencilerin seviye gruplarına ayrılması faydalı olacaktır

Harita, grafik ve şekillerin daha iyi kavratılabilmesi için öğrencilerin seviye gruplarına ayrılması faydalı olacaktır ifadesine katılıyorum diyenlerin oranı sadece %67.3 iken katılmıyorum diyenlerin oranı %11.5'dir

Grafik 41: 32. soruya verilen cevapların dağılımı

IV.1.2 Maddelere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Madde No	N	Ortalama	St. Sapma
1	52	1,65	,88
2	52	1,56	,83
3	52	2,65	,76
4	52	2,67	,68
5	52	1,90	,89
6	52	2,71	,61
7	52	2,63	,69
8	52	1,69	,81
9	52	1,81	,99
10	52	2,60	,80
11	52	1,35	,68
12	52	1,06	,31
13	52	1,71	,91
14	52	1,60	,85
15	52	1,81	,86
16	52	1,94	,94
17	52	1,25	,65
18	52	1,63	,89
19	52	1,50	,80
20	52	1,44	,75
21	52	1,08	,33
22	52	1,29	,67
23	52	1,52	,85
24	52	1,29	,61
25	52	1,10	,36
26	52	1,10	,41
27	52	1,06	,31
28	52	1,08	,33
29	52	1,00	,00
30	52	1,00	,00
31	52	1,06	,24
32	52	1,44	,70

Tablo 38: Maddelere ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri

Yukarıdaki tabloda ölçekteki sorulara ait açıklayıcı istatistikler verilmiştir. İlk sütun madde numaralarını gösterirken ikinci sütunda ilgili maddeyi cevaplayan birey

sayısını gösterilmektedir. Üçüncü sütun her bir maddenin aritmetik ortalamalarını göstermektedir. Her ne kadar bu çalışmada 3'lü Likert tipi bir ölçek (1=Katılıyorum 2=Kararsızım 3=Katılmıyorum) kullanılmışsa da aritmetik ortalamalar ilgili maddeye verilen ortalama cevabın *katılıyorum* ile *katılmıyorum* aralığında hangi tarafa daha yakın olduğunu göstermek için yararlıdır. Örneğin madde 4'de 2.67 değeri çalışmaya katılan deneklerin genel eğilim olarak bu maddeye yani *Sosyal Bilgiler ders kitabı harita, grafik ve şekiller yönünden yeterlidir* ifadesine neredeyse hiç katılmadıklarını göstermektedir. Diğer yandan madde 29'daki 1.00 ortalama değeri *harita, grafik ve şekillerin işlevsel bir şekilde kavratılmasında ve daha fazla veriye hızlı bir şekilde ulaşılmasında iletişim teknolojisinin etkin bir şekilde kullanılması olumlu katkılar sağlayacaktır* ifadesine tamamen katıldıklarını göstermektedir. Tablodaki son sütun standart sapma değerlerini göstermektedir. Bu değerlerin büyük olması ilgili maddeye verilen cevapların çeşitlilik gösterdiğini ifade eder. Standart sapma küçüldükçe cevaplar tekdüzeleşir.

IV.1.3 Mezun Olunan Yüksek Öğretim Kurumuna Göre Karşılaştırmalar

Bu bölümde mezun olunan YÖK'e göre ölçeği oluşturan soruların karşılaştırılması yapılmıştır. Öğretmenler mezun oldukları YÖK göre üç gruba ayrılmaktadırlar. Dolayısıyla bu üç grubun karşılaştırılmasında Kruskal-Wallis H testi kullanılabilir. Bu karşılaştırmalarda yokluk hipotezleri;

H_0 : Mezun olunan YÖK madde 1'e verilen cevaplar üzerinde etkisizdir.

H_0 : Mezun olunan YÖK madde 2'ye verilen cevaplar üzerinde etkisizdir.

H_0 : Mezun olunan YÖK madde 32'ye verilen cevaplar üzerinde etkisizdir.

Şeklinde kurulur. Eğer test sonucunda elde edilen P değeri 0.05'den küçükse ilgili H_0 hipotezi reddedilir.

Madde	Mezun olunan YÖK	Ortalama	St. Sapma	Kruskal-Wallis H istatistiği	P Değeri
S1	Eğitim Fakültesi	1,64	,90	,133	,936
	Fen-Edebiyat Fakültesi	1,67	,89		
	Diğer	1,75	,96		
S2	Eğitim Fakültesi	1,56	,84	2,250	,325
	Fen-Edebiyat Fakültesi	1,42	,79		
	Diğer	2,00	,82		
S3	Eğitim Fakültesi	2,78	,64	6,648	,036
	Fen-Edebiyat Fakültesi	2,17	1,03		
S4	Eğitim Fakültesi	2,75	,60	1,744	,418
	Fen-Edebiyat Fakültesi	2,42	,90		
	Diğer	2,75	,50		
S5	Eğitim Fakültesi	1,81	,89	2,393	,302
	Fen-Edebiyat Fakültesi	2,25	,87		
	Diğer	1,75	,96		
S6	Eğitim Fakültesi	2,78	,48	2,729	,255
	Fen-Edebiyat Fakültesi	2,42	,90		
S7	Eğitim Fakültesi	2,72	,61	2,636	,268
	Fen-Edebiyat Fakültesi	2,33	,89		
	Diğer	2,75	,50		
S8	Eğitim Fakültesi	1,58	,73	2,490	,288
	Fen-Edebiyat Fakültesi	1,83	,94		
	Diğer	2,25	,96		
S9	Eğitim Fakültesi	1,83	1,00	3,134	,209
	Fen-Edebiyat Fakültesi	1,50	,90		
	Diğer	2,50	1,00		
S10	Eğitim Fakültesi	2,53	,84	1,464	,481
	Fen-Edebiyat Fakültesi	2,67	,78		
S11	Eğitim Fakültesi	1,33	,68	,071	,965
	Fen-Edebiyat Fakültesi	1,42	,79		
	Diğer	1,25	,50		
S12	Eğitim Fakültesi	1,06	,33	5,101	,078

	Diğer	1,25	,50		
S13	Eğitim Fakültesi	1,86	,93	3,625	,163
	Fen-Edebiyat Fakültesi	1,33	,78		
	Diğer	1,50	1,00		
S14	Eğitim Fakültesi	1,56	,81	2,870	,238
	Fen-Edebiyat Fakültesi	1,50	,90		
	Diğer	2,25	,96		
S15	Eğitim Fakültesi	1,89	,85	2,079	,354
	Fen-Edebiyat Fakültesi	1,50	,80		
	Diğer	2,00	1,15		
S16	Eğitim Fakültesi	1,92	,94	,086	,958
	Fen-Edebiyat Fakültesi	2,00	,95		
	Diğer	2,00	1,15		
S17	Eğitim Fakültesi	1,28	,70	,515	,773
	Fen-Edebiyat Fakültesi	1,17	,58		
	Diğer	1,25	,50		
S18	Eğitim Fakültesi	1,69	,92	,995	,608
	Fen-Edebiyat Fakültesi	1,42	,79		
	Diğer	1,75	,96		
S19	Eğitim Fakültesi	1,31	,67	7,267	,026
	Fen-Edebiyat Fakültesi	2,00	,95		
	Diğer	1,75	,96		
S20	Eğitim Fakültesi	1,53	,81	2,844	,241
	Fen-Edebiyat Fakültesi	1,17	,58		
	Diğer	1,50	,58		
S21	Eğitim Fakültesi	1,11	,40	1,387	,500
S22	Eğitim Fakültesi	1,31	,71	1,134	,567
	Fen-Edebiyat Fakültesi	1,33	,65		
S23	Eğitim Fakültesi	1,67	,93	3,619	,164
	Fen-Edebiyat Fakültesi	1,25	,62		
S24	Eğitim Fakültesi	1,42	,69	6,002	,050
S25	Eğitim Fakültesi	1,14	,42	1,887	,389
S26	Eğitim Fakültesi	1,03	,17	3,585	,167
	Fen-Edebiyat Fakültesi	1,33	,78		

S27	Eğitim Fakültesi	1,06	,33	5,101	,078
	Diğer	1,25	,50		
S28	Eğitim Fakültesi	1,11	,40	1,387	,500
S31	Eğitim Fakültesi	1,08	,28	1,388	,500
S32	Eğitim Fakültesi	1,42	,69	,733	,693
	Fen-Edebiyat Fakültesi	1,58	,79		
	Diğer	1,25	,50		

Tablo 39: Mezun Olunan Yüksek Öğretim Kurumuna Göre Karşılaştırmalar

Yukarıdaki tablodan da görüldüğü gibi madde 3 ve 19'da gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu %95 güven seviyesinde söylenebilir ($P<0.05$). Yani öğretmenin hangi YÖK'ten mezun olduğu bu maddelere verilen cevapları etkilemektedir. Diğer bir deyişle aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. Bu maddelerde hangi kurumlar açısından bir farklılık olduğunu tespit etmek için çoklu karşılaştırma testlerinin sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Mezun olunan YÖK (I)	Mezun olunan YÖK (J)	Ortalama Farkı (I-J)	St. Hata	P Değeri
Eğitim Fakültesi	Fen-Edebiyat Fakültesi	,61	,24	,015*
	Diğer	-,22	,38	,565
Fen-Edebiyat Fakültesi	Diğer	-,83	,42	,053

* $P<0.05$

Tablo 40: Madde 3 için çoklu karşılaştırmalar

Yukarıdaki tablo incelendiğinde Eğitim Fakültesinden mezun olmuş öğretmenlerle Fen-Edebiyat Fakültesinden mezun olmuş öğretmenler arasında madde 3'e verilen cevaplar bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu söylenebilir ($P=0.015<0.05$). Ortalama fark sütununa bakıldığında Sosyal Bilgiler müfredatı haftalık ders saatleri, harita, grafik ve şekillerin kavratılması için yeterlidir ifadesine Fen-Edebiyat Fakültesi mezunlarının Eğitim Fakültesi mezunlarına göre daha fazla katıldıkları %95 güven düzeyinde ya da %5 hata ile söylenebilir.

Mezun olunan YÖK (I)	Mezun olunan YÖK (J)	Ortalama Farkı (I- J)	St. Hata	P Değeri
Eğitim Fakültesi	Fen-Edebiyat Fakültesi	-,69	,25	,009*
	Diğer	-,44	,40	,273
Fen-Edebiyat Fakültesi	Diğer	,25	,44	,572

* P<0.01

Tablo 41: Madde 19 için çoklu karşılaştırmalar

Yukarıdaki tablo incelendiğinde Eğitim Fakültesinden mezun olmuş öğretmenlerle Fen-Edebiyat Fakültesinden mezun olmuş öğretmenler arasında madde 3'e verilen cevaplar bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu söylenebilir ($P=0.009<0.01$). Ortalama fark sütununa bakıldığında *Sosyal Bilgiler dersinin en önemli aracı haritalardır* ifadesine Fen-Edebiyat Fakültesi mezunlarının Eğitim Fakültesi mezunlarına göre daha az katıldıkları %99 güven düzeyinde yada %1 hata ile söylenebilir.

IV.1.4 ÖĞRETMENLİK SÜRESİNE GÖRE KARŞILAŞTIRMALAR

Bu bölümde öğretmenlik süresine göre ölçeği oluşturan soruların karşılaştırılması yapılmıştır. Denekler öğretmenlik süresi *5 yıl ve daha az* ve *5 yıldan fazla* olacak şekilde iki gruba ayrılmıştır. Dolayısıyla bu iki grubun karşılaştırılmasında Mann-Whitney U testi kullanılabilir. Bu testte yokluk hipotezleri;

H_0 : Öğretmenlik süresi madde 1'e verilen cevaplar üzerinde etkisizdir.

H_0 : Öğretmenlik süresi madde 2'ye verilen cevaplar üzerinde etkisizdir.

...

H_0 : Öğretmenlik süresi madde 32'ye verilen cevaplar üzerinde etkisizdir.

şeklinde kurulur. Eğer test sonucunda elde edilen P değeri 0.05'den küçükse ilgili H_0 hipotezi reddedilir.

Madde	Öğretmenlik Süresi	Ortalama	St. Sapma	Mann-Whitney U İstatistiği	P Değeri
S1	5 yıl ve daha az	1,76	,93	298,5	,408
	5 yıldan fazla	1,56	,85		
S2	5 yıl ve daha az	1,76	,88	253,5	,068
	5 yıldan fazla	1,37	,74		
S3	5 yıl ve daha az	2,68	,75	329,0	,812
	5 yıldan fazla	2,63	,79		
S4	5 yıl ve daha az	2,68	,63	326,0	,768
	5 yıldan fazla	2,67	,73		
S5	5 yıl ve daha az	1,68	,80	251,5	,090
	5 yıldan fazla	2,11	,93		
S6	5 yıl ve daha az	2,88	,33	272,0	,092
	5 yıldan fazla	2,56	,75		
S7	5 yıl ve daha az	2,68	,63	326,0	,781
	5 yıldan fazla	2,59	,75		
S8	5 yıl ve daha az	1,56	,71	288,0	,320
	5 yıldan fazla	1,81	,88		
S9	5 yıl ve daha az	1,88	1,01	314,0	,613
	5 yıldan fazla	1,74	,98		
S10	5 yıl ve daha az	2,52	,87	316,0	,579
	5 yıldan fazla	2,67	,73		
S11	5 yıl ve daha az	1,24	,52	308,5	,471
	5 yıldan fazla	1,44	,80		
S12	5 yıl ve daha az	1,00	,00	312,5	,169
	5 yıldan fazla	1,11	,42		
S13	5 yıl ve daha az	1,88	,93	271,5	,165
	5 yıldan fazla	1,56	,89		
S14	5 yıl ve daha az	1,68	,85	298,0	,397
	5 yıldan fazla	1,52	,85		
S15	5 yıl ve daha az	1,96	,84	271,0	,187
	5 yıldan fazla	1,67	,88		
S16	5 yıl ve daha az	2,08	,95	287,0	,311
	5 yıldan fazla	1,81	,92		
S17	5 yıl ve daha az	1,28	,68	322,5	,643
	5 yıldan fazla	1,22	,64		
S18	5 yıl ve daha az	1,56	,87	309,0	,540
	5 yıldan fazla	1,70	,91		
S19	5 yıl ve daha az	1,40	,76	295,5	,344
	5 yıldan fazla	1,59	,84		
S20	5 yıl ve daha az	1,52	,77	297,0	,352

	5 yıldan fazla	1,37	,74		
S21	5 yıl ve daha az	1,16	,47	297,0	,066
	5 yıldan fazla	1,00	,00		
S22	5 yıl ve daha az	1,44	,82	289,5	,182
	5 yıldan fazla	1,15	,46		
S23	5 yıl ve daha az	1,64	,91	292,5	,298
	5 yıldan fazla	1,41	,80		
S24	5 yıl ve daha az	1,36	,57	277,5	,123
	5 yıldan fazla	1,22	,64		
S25	5 yıl ve daha az	1,12	,33	311,0	,293
	5 yıldan fazla	1,07	,38		
S26	5 yıl ve daha az	1,08	,40	326,5	,618
	5 yıldan fazla	1,11	,42		
S27	5 yıl ve daha az	1,08	,40	336,0	,934
	5 yıldan fazla	1,04	,19		
S28	5 yıl ve daha az	1,04	,20	325,5	,587
	5 yıldan fazla	1,11	,42		
S29	5 yıl ve daha az	1,00	,00	337,5	1,0
	5 yıldan fazla	1,00	,00		
S30	5 yıl ve daha az	1,00	,00	337,5	1,0
	5 yıldan fazla	1,00	,00		
S31	5 yıl ve daha az	1,08	,28	323,0	,511
	5 yıldan fazla	1,04	,19		
S32	5 yıl ve daha az	1,48	,77	332,0	,903
	5 yıldan fazla	1,41	,64		

Tablo 42: Öğretmenlik süresine göre ölçeği oluşturan soruların karşılaştırılması

Yukarıdaki tablodan da görüldüğü gibi öğretmenlerin hizmet yılları maddelere verilen cevaplar üzerinde %95 güven seviyesinde bir etkiye sahip değildir (P değerleri 0.05'den büyük). Eğer %90 güven düzeyinde yorum yapmak gerekirse madde 2, 5, 6 ve 21'de istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılabilir. Ancak bu durumda hata seviyesi %10'dur. Bu durumda ortalama değerler incelendiğinde madde 2, 6 ve 21'e 5 yıldan fazla görev yapanların daha fazla katıldıkları madde 5'e ise 5 yıl ve daha az görev yapanların daha fazla katıldıkları sonucuna ulaşılır.

BÖLÜM V

V. SONUÇ VE ÖNERİLER

V.1. SONUÇLAR

Araştırmadan elde edilen verilerin istatistiksel analizi sonucunda ilköğretim Sosyal Bilgiler derslerinde harita, grafik ve şekillerin öğrenciler tarafından yeterli düzeyde kavranılmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Harita, grafik ve şekillerin öğrenciler tarafından yeterli düzeyde kavranılmasına etki eden birçok faktör vardır. Bu faktörler arasında Sosyal Bilgiler müfredatı, Sosyal Bilgiler müfredatı haftalık ders saati, ders kitabının özellikleri, okuldaki materyaller (harita, küre, atlas,...), ders planları, motivasyon, ders dışı etkinlikler sayılabilir.

Ankete katılan öğretmenlerinin büyük bir kısmı (% 82.7) Sosyal Bilgiler derslerinin haftalık ders saatlerinin, haritaların kavratılması için az olduğunu belirtmişlerdir.

7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki harita, grafik ve şekillerin renk, biçim ve ifade gücü bakımından iyi tasarlanmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki harita, grafik ve şekillerin konuları tam anlamıyla açıklayıcı özellikte olmadığı belirlenmiştir.

Ders kitaplarında yer alan haritaların konular bazında sayıca yetersiz olduğu tespit edilmiştir.

Ankete katılan öğretmenlerin büyük bir kısmı (%75) harita, grafik ve şekillerin öğrencilerin ilgilerini çekecek görsellikte olmadığı yönünde görüş belirtmişlerdir.

İlköğretim okullarında Tarih ve Coğrafya ile ilgili haritaların eksik olduğu, var olan haritaların ise oldukça eski veya kullanışsız olduğu görülmektedir.

Birçok okulda harita odası bulunmadığı belirlenmiştir.

Sosyal Bilgiler öğretmenleri öğrencilerin harita, grafik ve şekillere olan ilgilerinin artırılmasında öğretmenin en etken faktör olduğunu belirtmişlerdir.

Harita, grafik ve şekiller kavratılırken bireysel farklılıklara dikkat edilmemesinin ve ders dışı etkinliklere yeterli düzeyde yer verilmeyişinin de harita, grafik ve şekillerin kavranmasına etkisi olduğu ortaya çıkmıştır.

V.II ÖNERİLER

- ❖ 7. Sosyal Bilgiler müfredatının harita, grafik ve şekillerin kavratılmasını kolaylaştırıcı tarzda olması sağlanmalıdır.
- ❖ Harita, grafik ve şekiller amaca hizmet edecek şekilde hazırlanmalıdır.
- ❖ Sosyal Bilgiler derslerinin haftalık ders saatlerinin artırılması haritaların kavranma düzeyini arttırabileceği düşünülmektedir.
- ❖ Ders kitaplarındaki haritalar konuları açıklama bakımından etkin hale getirilmelidir.
- ❖ Ders kitaplarındaki harita, grafik ve şekiller çekici hale getirilmelidir.

- ❖ Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki harita, grafik ve şekiller konuları açıklayıcı şekle getirilmeli ve sayıca arttırılmalıdır.
- ❖ Okullarında harita odası olmayan okullar tespit edilerek süratle harita odaları oluşturulmalı ve öğrencilerin etkin kullanımına açık hale getirilmelidir.
- ❖ Okullardaki eksik olan konu haritaları bakanlık tarafından belirlenmeli ve mevcut olmayan konu haritaları bir an önce okullara gönderilmelidir.
- ❖ Ders planları hazırlanırken harita, grafik ve şekillerin göz ardı edilmemesi gereklidir.
- ❖ Ders esnasında öğrencilerin haritalardan yararlanmaları için gerekli süre verilmelidir.
- ❖ Öğrencilerin haritalara olan ilgilerini arttırmak için harita oyunları oynanabilir.
- ❖ Harita, grafik ve şekillerin kavratılırken bireysel farklılıklar göz önünde bulundurulmalıdır.
- ❖ Öğrencilerin, harita, grafik ve şekilleri yeterli düzeyde kavrayıp kavramadıklarını ölçmek için sınıf içi ve sınıf dışı etkinlikler yaptırılması faydalı olacaktır.
- ❖ Bazı harita, grafik ve şekillerin öğrenciler tarafından çizilmesi kavrama düzeyini arttırabilir.
- ❖ Harita, grafik ve şekillerin daha iyi kavranması için öğrencilerin tarih ve coğrafya atlaslarından yeterince yararlanmaları sağlanmalıdır.

- ❖ Harita, grafik ve şekillerin işlevsel bir şekilde kavratılmasında ve daha fazla veriye hızlı bir şekilde ulaşılmasında iletişim teknolojisinin etkin bir şekilde kullanılması olumlu katkılar sağlayacaktır.
- ❖ Yakın çevredeki fiziki ve beşeri unsurlara ait örneklerin harita, grafik ve şekillerin kavratılmasında etkili olacağı düşünülmektedir.
- ❖ Öğrencilerin, harita, grafik ve şekilleri kavramaları için sınıfta etkin olmalarının sağlanması faydalı olacaktır.
- ❖ Harita, grafik ve şekillerin daha iyi kavratılabilmesi için öğrencilerin seviye gruplarına ayrılarak çalışmalar verilmesi faydalı olabilir.
- ❖ Teknolojik açıdan tam donanımlı Sosyal Bilgiler sınıflarının oluşturulması gereklidir.

KAYNAKÇA

AKBABA, Bülent. (2003). **Tarih Öğretiminde Fotoğraf Kullanımı**. Ankara Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

ALKAN, Cevat ve KURT M.. (1998). **Özel Öğretim Yöntemleri**. Ankara: Anı Yayıncılık

AKKUŞ, Ali. (1990). **Harita Bilgisi**. Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları

ATALAY, İbrahim. (1991). **Coğrafya Öğretimi**. Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 175. Eskişehir.

AVERY, Patricia G. (2003). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Hazırlık Döneminde Vatandaşlık Eğitimi.

BAL, Hatice. (2002). **Eğitim Teknolojisi Kılavuzu**. Ankara: MEB EARGED

BALCI, Ali. (2004). **Sosyal Bilimlerde Araştırma**. Ankara: Pegem A Yayıncılık

BALDRERSTONE, David ve D. LAMBERT. (2003). **Learning to Teach Geography in the Secondary School**. London: Routledge Falmer.

BALOĞLU, Nihal. (2003). **İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Dünya ve Evren Konusu İle İlgili Kavram Yanılgılarının Tespiti ve Bu Kavram Yanılgıları Üzerinde Öğretmen Tutum ve Davranışlarının Etkisi**. Ankara Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

BAŞ, Türker. (2003). **Anket**. Ankara: Seçkin Yayıncılık ve Basımevi.

BİLGİN, T. (1987). **Genel Kartografya**. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Enstitüsü.

BÜYÜKKARAGÖZ, Savaş. (1999). **Genel Öğretim Metodları–Öğretimde Planlama ve Değerlendirme**. İstanbul: Beta Yayın Dağıtım A.Ş.

ÇELİKKAYA, Tekin. (2002). **İlköğretim I. Kademe Sosyal Bilgiler Dersi Coğrafya Konularının Öğretimi (Teaching of Geographp in the First Level Science Lesen in Primary School)**. Erzurum Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

ÇİLENTİ, Kamuran. (1991). **Eğitim Teknolojisi Ve Öğretim**. Ankara: Kadioğlu Matbaası.

DEMİRALP, Nurcan. (2006). **Coğrafya Öğretiminde Gösteri Yöntemi Kullanılarak Harita Ve Küre Kullanım Becerilerinin Geliştirilmesi**. Ankara Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi).

DEMİRKAYA, Hilmi. (2003). **Sosyal Bilgiler Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu, Sosyal Bilgilerde Veri Toplama Ve Değerlendirme Becerilerinin Geliştirilmesi** Ankara: Gündüz Eğitim Ve Yayıncılık

DOĞANAY, Hayati. (1993). **Coğrafyada Metodoloji**. İstanbul: M.E.B.

DOĞANAY, Hayati. (2002). **Coğrafya Öğretim Yöntemleri**. Ankara: Aktif Yayınları

DOĞANAY, Hayati. (1983). **Okullarımızda Coğrafya Öğretiminin Meseleleri**. Milli Eğitim ve Kültür Dergisi. 19–19

DOĞRUKÖK, Barış. (2004). **İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yer Alan Kavramların Kazandırılma Düzeyi**. Ankara Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

DÖNMEZ, Cengiz ve Ş. ORUÇ (2004). **Atatürkçülük Tarih Coğrafya ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Bibliyografyası**. Ankara: Asil Yayın Dağıtım

DÖNMEZ, Cengiz. (1998) **Atatürk'ün Tarihi Kişiliği Ve Türk Tarihinin Öğretimi İle İlgili Düşünceleri**. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt 18, Sayı 1

DÜNDAR, Ayşe. (1995). **Orta Okul Temel Ders Kitaplarının Eğitsel Ve Grafikselsel Açından Değerlendirilmesi**. Ankara Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

ERDEN, Münire. (2000). **Sosyal Bilgiler Öğretimi**. Ankara: Alkım Yayıncılık.

ERGİN, Akif.(1995). **Öğretim Teknolojisi Ve İletişim**. Ankara: Aktif Yayınları.

EROL, Oğuz. (1987). **Orta Öğretim Kurumlarında Coğrafya Öğretimi, Sosyal Bilgiler Öğretimi Ve Sorunları**. Ankara:TED Sempozyumu.

GÜMÜŞ, Nevzat. (1993). **Ortaöğretim Kurumlarında Coğrafya Öğretimi**. İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

GÜNGÖRDÜ, Ersin. (2002). **Coğrafyada Öğretim Yöntemleri, İlkeler Ve Uygulamalar**. Ankara: Nobel Yayıncılık

İLKÖĞRETİM OKULU DERS PROGRAMLARI. (2000). **Sosyal Bilgiler Programı**. Ankara: Mili Eğitim Basımevi.

İZBIRAK, Reşat. (1986). **Coğrafya Terimler Sözlüğü**. Milli Eğitim Basımevi. İstanbul.

KAPTAN, Saim. (1998). **Bilimsel Araştırma Ve İstatistiksel Teknikleri**. Ankara: Tek Işık Yayınları.

KARABAĞ, S. (2001). *Sosyal Bilgiler Programlarında Coğrafya Konularının İçeriği*. **Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu**. Ankara: Nobel Yayınevi.

KARASAR, Niyazi. (2002). **Bilimsel Araştırma Yöntemi, Kavramlar, İlkeler, Teknikler**. Ankara: Nobel Yayıncılık Dağıtım Ltd. Şti.

KAYA, Barış. (2004). **İlköğretim İkinci Kademe Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Öğrencilerin Başarı Düzeylerini Belirlemede Kullandıkları Ölçme Araçları ve Bunları Seçmelerinde Etkili Olan Faktörler**. Ankara Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

KEKE, Mehmet Emin. (2002). **İlk Ve Ortaöğretim Coğrafya Derslerinde Harita Ve Grafiklerin Kullanımı Ve Analizi**. İstanbul Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

KELEŞ, Metehan. (2002). **Eğitim Teknolojisi Kılavuzu**. Ankara: MEB Yayınları

KEMERTAŞ, İsmet. (2003). **Öğretimde Planlama Ve Değerlendirme**. İstanbul: Birsen Yayınları.

KOŞAR, Edip. (2002). **Öğretim Teknikleri Ve Materyal Geliştirme**. Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.

KÜÇÜKAHMET, Leyla. (1999). **Eğitim Programları Ve Öğretimi.** Ankara: Nobel Yayınları.

KÜÇÜKAHMET, Leyla. (1997). **Eğitimde Planlama ve Değerlendirme.** Ankara: Gazi Kitabevi

LACOSTE, Yves. (1998). **Coğrafya Savaşmak İçindir.** (Çeviren Aysin ARAYICI). İstanbul: Özne Yayınları.

MCCLURE, Robert William. (1992). **A Conceptual Model for Map Skills Curriculums Developmant Based Upon A Cognitive Field Theory Philosophy.** Oklahama State Universty. (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Oklohama.

NAS, Recep. (2000). **Hayat Bilgisi Ve Sosyal Bilgiler Öğretimi.** Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.

ÖZDEMİR, Servet ve H.İ.YALIN. (1998). **Her Yönüyle Öğretmenlik Mesleği.** Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

ÖZTAŞ, Sezai. (2000). **İlköğretim Altıncı Sınıflar Sosyal Bilgiler Tarih Ünitelerinin İşlenişinde Öğretmenlerin Kullandıkları Öğretim Yöntemleri.** Ankara Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

SARI, Sabahattin. (2000). **Coğrafya Öğretimi Üzerine Bir Araştırma.** Konya Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

SÖNMEZ, Veysel. (2001). **Sosyal Bilgiler Öğretimi Ve Öğretmen Kılavuzu.** İstanbul: Mili Eğitim Basımevi.

ŞAHİN, Salih. (2004). **Coğrafya Öğretiminde Beş Temel Konu**. XII. Eğitim Bilimleri Kongresi. Ankara

ŞAHİN, T. Yanpar. (1999). **Öğretim Teknolojileri Ve Materyal Geliştirme**. Ankara: Anı Yayıncılık.

ŞİMŞEK, Nazmi. (1997). **Derste Eğitim Teknolojisi Kullanımı**. Ankara: Anıl Matbaası.

TAHANCI, Bülent. (2002). **Sosyal Bilgiler Derslerinde Tarih Konularının Öğretimi: Problemler – Öneriler**. Konya Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

TEKELİ, Sevim. (1985). **İlk Japon Haritasını Çizen Türk Kaşgarlı Mahmud**.

ÜLGER, Fatma. (2003). **İlköğretim Okulu 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Kavramlarının Kazanabilirlik Düzeyi**. Ankara Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

YALÇINKAYA, Elvan. (2004). **İlköğretim Okulu Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Haritaların Nitelikleri ve Kullanılabilirlik Düzeylerine İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Görüşleri (Kayseri Örneği)**. Ankara Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

YALIN, H. İbrahim. (2002). **Öğretim Teknolojileri Ve Materyal Geliştirme**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

YAZICIOĞLU, Yahşi ve S. ERDOĞAN. (2004). **SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri**. Ankara: Detay Yayıncılık.

YILDIZ, Ferruh. (1999). **Harita Çizimi**. G.Ü.K. Yayınları.

EK 1:Öğretmen Anketi

AÇIKLAMA

Sevgili Arkadaşlar,

Bu ankette, Sosyal Bilgiler dersleriyle ilgili bir takım sorular yer almaktadır. Bu sorular bilimsel bir çalışmanın verilerini toplamaya yönelik hazırlanmıştır. Sorulara vereceğiniz cevaplar Sosyal Bilgiler eğitiminin gelişmesine katkıda bulunacaktır. Cevaplarınız sadece bilimsel çalışmanın değerlendirilmesinde kullanılacaktır. Hiçbir şekilde başka bir yerde ve başka bir amaçla kullanılmayacaktır. Araştırmaya katılımınız için çok teşekkür ederiz.

İletişim İçin:

Levent YILDIZ

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
leventyildiz2004@yahoo.com
Tel:0 532 310 81 47

I. BÖLÜM

Kişisel Bilgiler

1- En son mezun olduğunuz yüksek öğretim kurumu?

- () 1. Eğitim Enstitüsü
() 2. Eğitim Fakültesi
() 3. Fen-Edebiyat-Coğrafya-Tarih Bölümü
() 4. Yüksek Lisans
() 5. Doktora
() 6. Diğer

2- Kaç yıldır öğretmenlik yapıyorsunuz?

- () 1. 1-5yıl
() 2. 6-10 yıl
() 3. 11-15 yıl
() 4. 16-20 yıl
() 5. 21 yıl ve üstü

II. BÖLÜM

İLKÖĞRETİM 7. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSLERİNDEKİ HARİTA, GRAFİK VE ŞEKİLLERİN KAVRANMA DÜZEYİ

No.	Kavranma	Kavranma	Kavranma
	1	2	3
1-	0	0	0
2-	0	0	0
3-	0	0	0
4-	0	0	0
5-	0	0	0
6-	0	0	0
7-	0	0	0
8-	0	0	0

No.	Kabul	Kabul	Kabul
	1	2	3
9- Okulumuzda harita odası bulunmaktadır.	O	O	O
10- Okulumuzda, bütün konu haritaları bulunmaktadır.	O	O	O
11- Harita, grafik ve şekiller, ders planları yapılırken göz önünde bulundurulmaktadır.	O	O	O
12- Sosyal Bilgiler derslerinde haritalardan yararlanmaya çalışılmaktadır.	O	O	O
13- Ders esnasında öğrencilerin haritalardan yararlanmaları için gerekli süre verilmektedir.	O	O	O
14- Öğrencilerin harita, grafik ve şekillere olan ilgilerini artırmak için çeşitli faaliyetler yapılmaktadır.	O	O	O
15- Harita, grafik ve şekillerin kavratılmasında, bireysel farklılıklara dikkat edilmektedir.	O	O	O
16- Harita, grafik ve şekillerin kavratılmasında görülen eksiklikleri ders dışı etkinliklerle gidermeye çalışılmaktadır.	O	O	O
17- Öğrencilere harita, grafik ve şekillerin daha iyi kavranması için ev ödevleri verilmektedir.	O	O	O
18- Öğrencilerin, harita, grafik ve şekilleri yeterli düzeyde kavrayıp kavramadıklarını ölçmek için, çeşitli yöntemler kullanılmaktadır.	O	O	O

No.	Kabul	Kabul	Kabul
	1	2	3
19- Sosyal Bilgiler dersinin en önemli aracı haritalardır.	O	O	O
20- Harita, grafik ve şekilleri ilgi çekici hale getirerek öğrencilere sunmaya çalışılmaktadır.	O	O	O
21- Motive edilmiş öğrenciler, harita, grafik ve şekilleri daha çabuk kavramaktadırlar.	O	O	O
22- Harita, grafik ve şekillerin kavranılmasında 6. ve 7. sınıf öğrencileri arasında farklılıklar görülmektedir.	O	O	O
23- Öğrencilerin harita, grafik ve şekillere olan ilgilerinin artırılmasında en etkili faktör öğretmendir.	O	O	O
24- Harita, grafik ve şekillerin kavranmasında kız ve erkek öğrenciler arasında fark yoktur.	O	O	O
25- Sosyal Bilgiler ders kitapları seçilirken harita, grafik ve şekiller yönünden zengin olmasına dikkat edilmelidir.	O	O	O
26- Sosyal Bilgiler derslerinde, bazı harita, grafik ve şekillerin öğrenciler tarafından çizilmesi kavrama düzeyini arttırabilir.	O	O	O
27- Sosyal Bilgiler müfredatı haftalık ders saatleri, arttırıldığı zaman öğrencilerin harita, grafik ve şekilleri kavrama düzeyi artacaktır	O	O	O
28- Harita, grafik ve şekillerin daha iyi kavranması için öğrencilerin atlaslardan yeterince yararlanmaları sağlanmalıdır.	O	O	O

<u>No.</u>	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>
29- Harita, grafik ve şekillerin işlevsel bir şekilde kavratılmasında ve daha fazla veriye hızlı bir şekilde ulaşılmada iletişim teknolojisinin etkin bir şekilde kullanılması olumlu katkılar sağlayacaktır.	0	0	0
30- Yakın çevredeki fiziki ve beşeri unsurlara ait örneklerin harita, grafik ve şekillerin kavratılmasında etkili olacağı düşünülmektedir.	0	0	0
31- Öğrencilerin, harita, grafik ve şekilleri kavramaları için öğrencilerin öğrencilerin sınıfta etkin olmaları sağlanmalıdır.	0	0	0
32- Harita, grafik ve şekillerin daha iyi kavratılabilmesi için öğrencilerin seviye gruplarına ayrılması faydalı olacaktır	0	0	0

Lütfen varsa diğer önerilerinizi belirtiniz:

1-

2-

3-

4-

EK 2: Yasal İzinler ve Yazışmalar

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

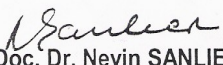
SAYI : B.30.2.GÜN.0.F8.00.00 / 3698
KONU : İzin

ANKARA
06/05/2005

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
(Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığına)

Enstitümüz İlköğretim Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans programı öğrencisi Levent YILDIZ, Yrd.Doç.Dr.Salih ŞAHİN'in danışmanlığında yürüttüğü "İlköğretim 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Derslerinde Harita, Grafik ve Şekillerin Kavranma Düzeyi (Aksaray İli Örneği)" isimli tezi ile ilgili anketi Aksaray ili sınırları içerisinde çalışmakta olan Sosyal Bilgiler öğretmenlerine uygulamak istemektedir.

Kendilerine müsaade edilmesi hususunda gereğini bilgilerinize saygılarımla arz/rica ederim.

Doç. Dr. Nevin ŞANLIER
Müdür Yardımcısı

EKLER
1.Dilekçe
2.Öğretmen anketi

T.C.
AKSARAY VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.M.E.M.4.68.00.03.010/ 1293
Konu : Anket Uygulanması

25 MAYIS 2005

10630

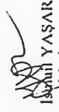
..... MÜDÜRLÜĞÜNE

Millî Eğitim Bakanlığı Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığının
Araştırma İzni ile ilgili 20.05.2005 tarihli ve 2994 sayılı yazıları ve Anket formları örneği ekte
gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

EKLER :
EK -1: Yazı (1 Adet)
EK -2: Anket Formu (1 Adet-5 Sayfa)

DAĞITIM
Merkez İlköğretim Okulu Müdürlüklerine

İsmail YASAR
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

T.C.
MILLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı

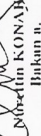
Sayı : B.08.4.A.P.K.0.03.05.01.01/ 2994
Konu : Araştırma İzni

AKSARAY VALİLİĞİNE
(İl Millî Eğitim Müdürlüğü)

İlgi : Gazî Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nün 06.05.2005 tarihli ve 3608
sayılı yazısı.

Gazî Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dah
Yüksek Lisans programı öğrencisi Levent YILDIZ'ın "İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler
Derslerinde Harita, Grafik ve Şekillerin Kavrama Düzeyi" konulu araştırma çalışmasını
Sosyal Bilgiler öğretmenlerine uygulamaya izin talebi incelenmiştir.

Soz konusu anketin uygulanması Bakanlığımızca uygun görülmüştü olup, eğitim-
öğretim faaliyetlerinin aksatılmaması şartıyla ekte bir örneği gönderilen anketin araştırması
tarafından uygulanabilmesi için gerekli kolaylığın gösterilmesini rica ederim.

Nurettin KONAYLI
Bakan a.
Kurul Başkanı V.

EK :
EK - 1 Anket (5 Sayfa)

MİLLÎ EĞİT. MÜD.
23 MAYIS 2005

TELEFON :
9100
DANIŞMANLIK
AKSARAY
Ahi Evran Bulvarı No: 99 Kızılay 06650 ANKARA
Telefon: 425 00 00 - 425 33 07 Faks: 418 64 01
e - posta : ays. @ meb.gov.tr Tickerlink: eg : www.meb.gov.tr